

Birden Üç: Medeni Hukuk Sistemini Yayma Üçten Bire: Bir Medeni Hukuk Sistemi Oluşturma*

One Into Three: Spreading The Word Three Into One: Creating A Civil Law System

Esin Örucü¹

Çev: Seyit Rasim Doru²

Öz

1. Giriş 2. Kanun Çevirileriyle İlgili Genel Zorluklar 3. Üçten Bire: Türk Deneyimi 4. Birden Üç: Louisiana Medeni Kanunu 5. Toparlama

Anahtar Kelimeler

Çok Dilli Hukuk Çevirileri • Kanun Çevirileri • Görünebilirliğin Arttırılması • Tarafsız Hukuk Dili • İç Hukuka Aktarma • Literal Çeviri

Abstract

1. Introduction 2. General Concerns Related to Code Translations 3. Three Into One: The Turkish Case 4. One Into Three: The Louisiana Code 5. Rounding Up

Keywords

Multilingual Legal Translations • Code Translations • Enhancing Visibility • Neutral Legal Language • Transposition • Literal Translation

* Bu makale 2015'te Louisiana Devlet Üniversitesi'nde 38. John H. Tucker yıllık tebliği olarak verilmiştir. Journal of Civil Law Studies Vol.8 No. 2, 2015'te yayınlanmıştır. (8 J.Civ.L.Stud. (2015)).

Bu tebliğin bir bölümü, farklı bir versiyonda olsa da 6 J.Civ.L.Stud (2013) 445-473, *A Legal System Based on Translation: The Turkish Experience*'te bulunabilir. Ayrıca bkz. <http://digitalcommons.law.lsu.edu/jcls/vol6/iss2/2>.

Professor Emerita of Comparative Law and Honorary Senior Research Fellow University of Glasgow and Professor Emerita of Comparative Law Erasmus University, Rotterdam, Dr.h.c. (Uppsala) esin.orucu@glasgow.ac.uk

Çeviri yayın için izin alınmıştır. Çeviri hakem incelemesinden geçirilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar: Esin Örucü (Profesör), Glasgow Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Glasgow-İskoçya, E-posta: esin.orucu@glasgow.ac.uk ORCID: 0000-0002-1425-2407

² Seyit Rasim Doru (Araştırma Görevlisi), İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İstanbul, Türkiye, E-posta: srdoru@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0002-2183-5125

Atf: Orucu E, "Birden Üç: Medeni Hukuk Sistemini Yayma Üçten Bire: Bir Medeni Hukuk Sistemi Oluşturma" (Çev. Doru SR) (2019) 18(1) İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi 113. <https://doi.org/10.26650/ihid.644415>

1. GİRİŞ

“Aslı çok, görünüşte tek...”

Shakespeare, 8. Sone.

Paul Hebert Hukuk Merkezi'nin zarif ortamında 38. Tucker tebliğini vermek için davet edilmiş olmak benim için büyük bir onur ve ayrıcalık. Ayrıca fazlasıyla mutluluk verici. Tebliğin, Aziz Patrik Günü ve daha da önemlisi, misafirperverliğinden yararlandığım sevgili arkadaşım Profesör Olivier Moreteau tarafından yönetilen Medeni Hukuk Çalışmaları Merkezi'nin 50. Yıldönümüyle aynı güne denk gelmesiyle bu mutluluğum artmıştır. Dolayısıyla benim medeni hukuk sisteminin yayılması ve bir medeni hukuk sisteminin oluşturulması üzerine yapacağım konuşmayı uygun bulacağınızı ümit ediyorum.

İzin verirseniz, ilk olarak bu tebliğin başlığını açıklığa kavuşturayım. Başlığın ilk kısmı bu konuşmamda daha sonra da ele alacağım Louisiana deneyimini ifade etmektedir. Ben bunu “birden üçe” diye adlandırıyorum, çünkü, şu an tek dilde olan Louisiana Medeni Kanunu, Fransızca ve İspanyolca'ya çevrilmektedir ve ben bunu “medeni hukuku yayma” diye tanımlıyorum. 2014'teki Louisiana Medeni Kanunu Çeviri Projesi Konferansı'nda bu gelişme, “görünebilirliğin artırılması” şeklinde adlandırıldı. Fakat, Louisiana bu konuda yalnız değildir. Bu artış türünün çok bilinen bir örneği, her ne kadar farklı bir amaçla da olsa, tek dilde olan Hollanda Medeni Kanunu'nun çeviri ile üç dilli (Felemenkçe (Hollandaca), Fransızca ve İngilizce) bir kanuna dönüştürülmüş olmasıdır ve bu, diğer bir “Birden Üçe”dir¹. Ayrıca, Louisiana örneğiyle karşılaştırılabilecek, fakat bu sefer “İkiden Üçe” olarak nitelendirdiğim, iki dilli Quebec Kanunu'nun (aslen Fransızca ve İngilizce dilinde) İspanyolca'ya çevrilmesi, böylece üç dilli diğer bir Kanun oluşturulması örneği de bulunmaktadır². Bunun dışında, yakın zamanda olmasa da, “Birden İkiye” olan Fisher'ın Filipin Medeni Kanunu'nun İspanyolca'dan İngilizce'ye çevirisi de bulunmaktadır³. Başka örnekler de akla gelebilir.

Başlığın ikinci kısmı Türk deneyimini ifade etmektedir. Louisiana deneyimini değerlendirmeden önce, “Üçten Bire” deneyimi gibi görünen, zaten üç dilli olan İsviçre Medeni Kanunu'nun (Fransızca, Almanca ve İtalyanca) Türkçe'ye tercüme edilmesini ele alacağım. Ben bunu, “bir medeni hukuk sistemi oluşturmak” olarak tanımlıyorum. Eğer, İsviçre Medeni Kanunu'nun üç çevirisi de Türk çevirmenler tarafından incelenseydi –öyle olması gerekirdi- bu, gerçekten “Üçten Bire” olabilirdi. Ne yazık ki,

¹ Bunun için bkz. Ejan Mackaay, *La traduction du nouveau Code civil néerlandais en anglais et en français*, in JEAN-CLAUDE GEMAR, & NICHOLAS KASIRER (eds) JURILINGUISTIQUE: ENTRE LANGUES ET DROITS - JURILINGUISTICS: BETWEEN LAW AND LANGUAGE (2005), 537.

² Bkz. Jimena Andina Dorato, *A jurilinguistic Study of the trilingual Civil Code of Quebec* 4 JOURNAL OF CIVIL LAW STUDIES, 591-630 (2011).

³ Bunun için bkz. Franklin R Capistrano, *Mistakes and Inaccuracies in Fisher's Translation of the Spanish Civil Code*, 9 PHILIPPINE L. J. 89-141 (1929).

Türk çevirmenler, İsviçre Medeni Kanunu'nun sadece Fransızca çevirisinden yararlanmışlardır. Hatta, eğer İsviçrelielerin kendileri de Medeni Kanunlarının Türkçe'ye çevrilmesinde yer almış olsalardı, o zaman bu tebliğin başlığı "Birden Üçe – Üçten Dörde" olurdu. Aslında, İsviçreli; İngilizce, dördüncü resmi dil olarak kabul edilme de, kendi Kanunlarının resmi İngilizce çevirisini ürettiler (Üçten Dörde– Dört dilli Kanun). Onun kullanımı da esas olarak ticaret hukuku ve uluslararası tahkim davaları içindir.

Çok dilli kanun yapımında çevirinin bu çok önemli rolü, Avrupa Birliği uyumlaştırma örneği de dikkate alınarak, tek dilli değil çok dilli bir hukuk dili geliştirilirken karşılaşılan problemlere karşı da bizi uyarmaktadır, uyarmalıdır. Her ne kadar bu meseleleri bu tebliğde ele almayacak olsam da, söz konusu durum⁴, daha fazla ders alınması bakımından dikkat edilmesi gereken bir noktadır. Bununla birlikte, bir karşılaştırmacı olarak benim için, karşılaştırmalı hukuk ile bağlantı, yukarıdaki tüm çalışmalarda çok daha belirgin hale gelmektedir.

Ayrıca, burada yapmayacağım bir şey; "Eğer hukuk, dille ve dil aracılığıyla yaşıyorsa, diğer bir dile tercüme edildiğinde ona ne olur?" gibi daha derin ve tartışmalı sorulara bakmak olacaktır⁵. Bir dilin yapısı; düşünce biçimini ve içeriğini etkiliyorsa ve hatta belirliyorsa, acaba bu, "sadece belli bir dilin belirli düşünceleri ifade edebilmesi ve bu düşüncelerin kültürden kültüre farklılık göstermesi" şeklinde algılamayabilir mi? Bunun dışında, hukuk dilbilimcileri tarafından üzerinde çalışılması gereken; "Hukuk veya hukuk sistemi ile kanunlarının dili arasındaki bağ ne kadar kuvvetlidir?" ve "'Tarafsız bir hukuk dili' mümkün hatta gerekli midir?" gibi sorular da bulunmaktadır⁶. Bu soruların tartışmasını başkalarına; bu tür meseleleri çözmek için bana nazaran daha iyi bir konumda olan dilbilimciler, sosyologlar ve antropologlara bırakıyorum.

Şimdi; bu tebliğe kısaca; dil, kültür, yeni kelimeler bulma, iç hukuka aktarma, eşdeğerlik (karşılık) ve yanlış çeviriler gibi kanun çevirileriyle ilgili bazı genel zorluklara göz atarak başlamak istiyorum.

2. KANUN ÇEVİRİLERİYLE İLGİLİ GENEL ZORLUKLAR

Diller arası çeviriler, iki dili ele alır: kaynak dil ve hedef dil (hukuk dilinin kendi yapısına has bir niteliğe sahip olduğu kabul edilmesine rağmen). Yine de, kültüre has kurumlar, prosedürler veya resmi kurumlar hesaba katıldığında, açıkçası problem çıkması beklenir. Hiçbir dil, diğer bir dille tamamen aynı toplumsal gerçekliği ifade ettiğini düşündürecek şekilde yeterince benzer olmadığından; çevrilemez olan dil,

⁴ C. J. W. BAAIJ (ed) THE ROLE OF LEGAL TRANSLATION IN LEGAL HARMONIZATION (2012).

⁵ BERNHARD GROSSFELD, THE STRENGTH AND WEAKNESS OF COMPARATIVE LAW (çev. Tony Weir, 1990) sf. 101.

⁶ Dorato, yukarıda dipnot 2'de, sf. 618.

bu gibi durumlarda uyarlanabilir ya da açıklanabilir. Sosyo-kültürel ve hukuk kültürü bakımından benzerlikleri tanımlayan hukuk sistemlerinde, “yeterli benzerlik”in neticesi olarak “hukuki kayıt” dilde yerleştirilmiş olabilir⁷. Çevirinin imkansızlığı meselesi söz konusu olduğu zaman, çevirmen kişinin açıklamaları belki gerekli olabilir. Fakat, çoğunlukla kelimesi kelimesine (birebir) ve bazen de yeni kelime türetme (neolojizm) şeklindeki çeviri örneklerinin olduğu Kanun çevirileri alanında, bu metot, pek düşünülemez. Kanun çevirileri özellikle zordur, tehlikelerle doludur ve özel problemler oluştururlar ve belki orijinal metne başvurmak, doğru sonuçlar elde etmek için gerekli olabilir. Quebec Medeni Kanunu’nun İspanyolca’ya çevirisinden farklı olarak, örneğin Türk çevirmenler, çevirideki tartışmalı tercihleri göstermek için bir kama işareti ile veya dildeki gariplikleri, uygunsuz olan yerleri yıldız ile dipnot göstererek⁸, dipnotta izahat verme yoluna gitmemişlerdir. Aslında Türkçe örneğinde, Quebec Kanunu’nun İspanyolca’ya çevrilmesindeki gibi, çevirmenin notları da bulunmamaktadır fakat Türk Medeni Kanunu’nda her maddeyi takiben bilim insanlarının ya da hakimlerin eğer isterlerse orijinal metne de bakmalarını sağlamak amacıyla İsviçre Medeni Kanunu’nda ona denk gelen madde numarası bulunmaktadır.

“Dar anlamda çeviri mümkün olmadığı zaman, kültüre özgü terimlerin ele alınmasının alternatif bir yolu”⁹, tercüme değil uyarlama ya da o dilden sözcük ödünç almaktır. Aşağıda değineceğim gibi; İngilizce, Fransızca ve İspanyolca gibi Avrupa dilleri arasındaki zorlukların, Avrupa dilleri ile Türkçe gibi Avrupa dışı diller arasındaki zorluklardan daha az belirgin olduğu söylenebilir. Bu da ortak kültürel paydaları varlığı yahut yokluğuyla ilgili bir durumdur¹⁰.

Kelimenin, kültürel etkinin önemli bir aracı olduğu doğrudur ve belirli bir toplumun dili, kendi kültürünün bütünleyici bir parçasıdır fakat kültürlerin dillerle aynı olması, kesişmesi şart değildir. Her bir dilden alınan sözlüksel farklılıklar, toplumun kültürel açıdan önemli kurum ve faaliyetlerini gösterdiğinden, hukuk çevirilerinde genel olarak bakılan şey, işlevsel karşılıktır (eşdeğerliktir). Ayrıca kültürel örtüşmenin de fazla olduğu söylenebilir. Belki farklı dillerdeki kelimeler arasında bir eş anlamlılık olmayabilirse de kelimenin uygulanması bakımından daha çok ya

⁷ Avrupa kıtası üzerinde Fransızca, Almanca ya da başka herhangi bir yerde hukukçular tarafından kullanılmış teknik kavramları Türkçe’ye tercüme etmek, aşağıda değerlendireceğim şekilde, birçok durumda neredeyse imkansız bir iş haline gelmiş durumda. Belki de en iyi yaklaşım, her ne kadar bir kanun çevirisinin bağlamı içerisinde bu uygun olmayabilirse de Martin Weston tarafından tavsiye edildiği gibi orijinal kelimeyi tutarak, ona bir açıklama getirmek olabilir. Bkz. MARTIN WESTON, TECHNICAL AND PRACTICAL APPROACHES TO TRANSLATION, in AN ENGLISH READER’S GUIDE TO THE FRENCH LEGAL SYSTEM (Berg: Oxford, 1991), 9-42.

⁸ Bkz. Dorato, *yukarıda* dipnot 2, sf. 595.

⁹ Weston *yukarıda* dipnot 7 sf. 30.

¹⁰ Fransızca ve İngilizce arasında görüntüde benzer fakat farklı çağrışımlara sahip kelimeler problemi için bkz. Vivian Grosswald Curran, *Comparative Law and Language* in MATHIAS REIMANN AND REINHARD ZIMMERMANN (eds) THE OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE LAW (2006) 675-707 sf. 678 ve UGO MATTEI, TLEMN RUSKOLA, & ANTONIO GIDI, SCHLESINGER’S COMPARATIVE LAW: CASES-TEXTS-MATERIALS, (7. bs, 2009) sf. 154-162. Aynı problem Hollandaca ve Almanca, hatta Avusturyaca ve Almanca arasında da mevcuttur.

da daha az bir eşdeğerlik derecesi bulunabilir. Genel varsayım, “tam bir eşdeğerliğin elde edilemeyeceği ve geçerliliğe de bu eşdeğerliği etkileyen faktörlerin kontrol edilmesi yoluyla ulaşılabileceği”dir. Martin Weston – eskiden Strazburg’daki Avrupa Konseyi Sekreterliği’nde çevirmen ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Yazı İşleri Müdürlüğü’nde kıdemli çevirmen- kültüre bağlı kaynak dille karşılaşan çevirmenlere açık olmak üzere beş muhtemel seçeneği tavsiye etmektedir: en yakın eşdeğer kavramı gösteren bir hedef dil ifadesinin kullanılması (işlevsel eşdeğerlik); kelimesi kelimesine çeviri, gerekiyorsa kelimelerin söz diziminin ve işlevinin ayarlamalarını yapmak; yabancı ifadeleri ödünç almak, kavramın hedef dildeki okuyucuya aşına olmaması durumunda hedef dil açıklaması eklemek; birebir çeviri formunda yeni bir kelime türetilmesi, kelimenin dilde yerleştirilmesi veya tamamen formel olmayan bir çevirinin kullanılması; ya da son olarak, daha önceden dile girmiş mevcut bir ifadenin kullanılması¹¹.

Yeni kelimelerin türetilmesi, herhangi bir hukuki çeviri faaliyetine ikincil çözüm ve son çaredir. Zorunlu olduğunda yapılmalıdır. Weston’ın dediği gibi; “eğer kaynak dildeki ifade yukarıda ifade edilen yöntemlerden birisiyle yeterli ve doğru bir şekilde tercüme edilebiliyorsa yeni bir kelime veya ifade türetmek çevirmenin işi değildir.”¹². Eski kelimeleri, yeni bileşik sözcükler ya da ifade tarzları oluşturmak için birleştirmek mümkündür. Ayrıca unutmamak gerekir ki türetilen tüm yeni kelimelerin, normal hedef dilin gramatik, biçimsel ve ses bilimsel gerekliliklerine ve uygunluğuna dair şartları yerine getirmesi gerekir. İhtiyaç duyulan şey, doğallığın yanı sıra ekonomik ve kısa/öz olmasıdır.

“*Loanwords*”, yani orijinal dilinden fark edilebilen, başka dillerden ödünç alınmış kelimeler, bu kelime alış sisteminde kültürel dönüşümün belirtileri gibi de kabul edilebileceğinden çok arzu edilmez. Kaynak terimlerin korunması, ancak diller bir-biriyle ilişkili veya akraba olduklarında bir seçenek olabilir. Fakat Rene de Groot’un da altını çizdiği üzere “iki dil arasında etimolojik benzerliğin çok az olduğu veya hiç olmadığı durumlarda, kaynak dilden hedef dile çevrilmemiş bir terimin kullanılmasından özellikle kaçınılmalıdır.”¹³.

De Groot, çalışmasında “*mortgage*”i örnek vererek, İspanyolca kelime olan “*hipoteca*”nın İngilizce’ye “*mortgage*”tan ziyade “*hypotec*” olarak çevrilmesini izah etmektedir. Şu soruyu sormaktadır: “Bu terim, bir açıklama içermediği takdirde, hedef metnin İngiliz okuyucusuna çok tuhaf görünmez mi?”¹⁴. Tabii ki, *hypotec* kelimesi İskoç ve Louisiana kullanıcıları bakımından çok uygun!

¹¹ Weston, *yukarıda* dipnot 7, sf. 19-21 ve 31.

¹² *Aynı eser* sf. 28.

¹³ Gerard-Rene de Groot, *Legal Translation*, in JAN SMITS (ed) *ELGAR ENCYCLOPEDIA OF COMPARATIVE LAW*, (2. bs. 2012) 538-554, sf. 541.

¹⁴ Adı geçen eser, sf. 544.

Okuma, kavramsal içerikle ilgilidir, ve genelde bir kelimeyi herhangi bir bağlamın içine dahil etmeden ona bir anlam vermek imkansızdır. Kelimesi kelimesine çeviri, ki bu “*literal çeviri*”dir (şekli sözlük karşılığı), bu bakımdan eleştirilebilir. Eğer kaynak dilde, dar anlamda çeviriye karşılık gelen ifadeler mevcut ise o zaman literal çevirinin bir anlamı bulunmamaktadır. Böyle bir durumda, uyarlamak ya da açıklamalar yapmak (not düşmek) tavsiye edilebilir. Kaynak dildeki terimler italik olarak veya tırnak içinde verilir ve takiben parantez içinde hedef dildeki açıklaması verilir. Bu genelde işe yarayabilecek bir yöntem olmasına rağmen, bir kanunda, parantez içine literal çevirisi eklenerek, bir orijinal terimin açıklanması mümkün olamaz. Gerçi, Jamima Andino Dorato, “çevirinin imkansız olduğu yerde apaçık bir şekilde bir not, açıklama gereklidir” düşüncesini öne sürmektedir ve nitekim Quebec Medeni Kanunu’nun İspanyolca çevirisinde de çevirmenin 78 adet notu bulunmaktadır¹⁵.

Cümleler, kelimelerin diziliş çeşitliliği bakımından sınırsız sayıda olduğu¹⁶; ve dil, içerikle ilişkili olup kanun çevirisi bağlamında kullanılan belge, “her zaman akıcı bir kanun olmak”¹⁷ şeklinde kabul edildiği için; ve kelimelere “genel kanı” ifadesini yansıtan “doğal ve olağan anlamları” verilmekte olduğundan “insanların resmi belgelerde dil hataları yaptıklarını kolaylıkla kabul etmek” zor görünmektedir¹⁸. Ama bu da, Türkçe çeviri örneklerinde görüldüğü üzere, her zaman doğru olmayabilir.

Roma Hukuku terimleri de yeni kelime türetme gibi çekici olabilir, çünkü hukukçuların Latince hakkında bilgi sahibi olduğu varsayılabilir. *Lis alibi pendens, forum non conveniens, ejusdem generis, negotiorum gestio, status de manerio, sine die, sic utere tuo ut alienum non laedas* gibi Latince tabirler Latince olarak tutulabilir. Bununla birlikte hedef kitlenin her zaman hukukçular olması beklenmez, bu yüzden dikkatli olunmalıdır.

Belirsizlik konusuna gelince ise, şüphe ve tereddüde ilişkin iki anlamı belirtelim: aleni belirsizlik; belgenin görünüşünden bellidir; gizli belirsizlik ise ancak onu çevreleyen koşullar bilindiği zaman anlaşılır. Belirsizliği gidermek için de ikincil, dış delillere mahkemenin anlam belirlemesi için izin verilebilir. Çevirisi yapılan kanunlar veya diğer mevzuattaki anlam belirsizlikleri; çeviri, yorum ve biçim kurallarına uyararak ve daha da önemlisi orijinal metne başvurmak suretiyle çözülür.

Son olarak, dilbilimsel karşılaştırılabilirlik için eksik olmasına rağmen basit bir teknik olan geri çeviri (*back translation-çevrilmiş metni tekrar orijinal diline çevirme*), çok dilli metinlerin yazılmasına yardımcı olabilir. Bu, yine de sorun çözmekten

¹⁵ Bkz. Dorato *yukarıda* dipnot 2, 613.

¹⁶ Johan Steyn, *Interpretation: Legal Texts and their Landscape*, in BASIL S. MARKESINIS (ed) THE CLIFFORD CHANCE MILLENNIUM LECTURES; THE COMING TOGETHER OF THE COMMON LAW AND THE CIVIL LAW, 79-90 sf. 81 (2000); Esin Örucü, *Interpretation of Multilingual Texts in the UK*, vol 10.3 ELECTRONIC JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, (Aralık 2006), <<http://www.ejcl.org/103/art103-9.pdf>>..

¹⁷ *Aynı eser* sf. 90.

¹⁸ *Aynı yer*.

ziyade, bir “problemlerin belirlenmesi” işlevi görür. İki ya da daha fazla metnin karşılaştırılması, uyumsuzluk ve zorlukların kaynağını gösterebilir. Bununla birlikte, kaynak dildeki bir öge, hedef dilde birkaç çeviriyi meydana getirebilir ve yeniden çeviri birden fazla kaynak dil çevirisi oluşturabilir.

3. ÜÇTEN BİRE: TÜRK DENEYİMİ

Şimdi, yukarıdaki bazı meseleleri, Türkiye deneyimi ile -toplu ve küresel modernleşme, batılılaşma, laikleşme, demokratikleşme ve anayasacılık süreciyle beraber açıklamaya geçmek istiyorum. Size, yeni bir medeni hukuk sistemi ve dolayısıyla yeni bir halk kimliği oluşturması bakımından Türkiye tecrübesini anlatacağım¹⁹.

Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşünden sonra 1923 yılında kurulmuştur. Osmanlı devleti, zaten 1839’dan itibaren, hukuk sistemini İslam Hukuku ve Fransız Hukuku’nun oluşturduğu karma bir hukuk sistemine sahipti. Bir tür hukuksal çoğulculuktan oluşan çeşitli toplulukların inançlarına dayalı olarak özel kanunlar uygulanmıştır. Bununla birlikte Cumhuriyet’in toptan modernleşme, batılılaşma ve laikleşme vizyonu, hem şekil hem de içerik olarak; sadece, büyük kıta ülkelerinin hukuk sistemlerini ithal etmeye dayalı reform çabalarına yol açtı. Fransız İdare Hukuku, zaten Osmanlı İmparatorluğu döneminde uygulamaya koyulmuştu. Ödünç alınan kanunlar; İsviçre’den 1926 tarihli Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu, Almanya’dan 1926 tarihli Ticaret Kanunu, İtalya’dan 1926 tarihli Ceza Kanunu, İsviçre’den 1927 tarihli Medeni Usul Kanunu (Hukuk Muhakemeleri Usul Kanunu) ve Almanya’dan 1929 tarihli Ceza Usul Kanunu (Ceza Muhakemesi Kanunu)’dur. Böylece, 1926 ile 1930 arasında, beş yıllık bir süre içerisinde bir Kara Avrupası Hukuk sistemi (medeni hukuk sistemi) oluşturulmuş oldu. Bu, hukuki sistemin, yapay bir biçimde; yani isteyerek veya mecburen yapılan alımlar, taklit düzenlemeler, aktarımlar ve düzeltmeler yoluyla inşa edildiği anlamına geliyordu. Sonuç olarak; doğrudan Kara Avrupası modellerinden alınan ve onlardan çevirisi yapılmış olan, önemli ölçüde kopyalanmış bulunan, yapay ve derleme bir hukuk sistemi doğmuş oldu²⁰. Bu gibi büyük ölçekli bir alım, karma hukuk sistemini Kara Avrupası sistemine dönüştürdü ve böylece Türkiye’de medeni hukuku ilerletmiş oldu. Bununla birlikte, hukuk, kendisinden sosyo-kültürel ve hukuk kültürü açısından farklı olan toplumlarından ve hukuklarından alınıyordu.

Bazen, ödünç alınan sistemin seçimi; o modelin algılanan prestiji, bazen de verimliliği nedeniyle olmaktadır. Bazen şans yahut tarihi bir tesadüf de rol oynayabilmektedir. Birtakım farklı modellerin seçilmiş olması gerçeği göz önünde

¹⁹ Bu kimliğin doğuşu, aynı zamanda; resmi nikahı getiren ve laik eğitimi kuran, Latin alfabesi ve uluslararası rakamları kabul eden, şapkayı tanıtan ve getiren, tekke ve zaviyeleri kapatan, bazı unvanları kaldıran ve belirli bazı giysilerin giyilmesini yasaklayan 8 adet reform kanunu (*İnkılap Kanunları*) ile getirilen sosyal reformlarla da desteklenmiştir. Bu reformlar hala 1982 Anayasası’nın 174. maddesi ile korunmaktadır.

²⁰ Esin Örücü *A Synthetic and Hyphenated Legal System: The Turkish Experience* 1:2 THE JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, sf. 261-281 (2006).

bulundurulduğunda, tamamıyla değilse de, Kara Avrupası geleneği, bu tür ödünç almalara “kültürel meşruiyet” vermiş olabilir.²¹

Buradaki amacım açısından yalnızca Medeni Kanun’u ele alacağım. Vizyonun amacını gerçekleştirmek ve medeni hukuku modernleştirmek için İsviçre Medeni Kanunu seçildi. Fransız ve Alman kanunlarına nazaran bu kanun tercih edildi, çünkü kanunun kanton geleneklerine göre uyarlanmış olması dikkate alındı; kanun teknik bir dil kullanmıyordu o yüzden çevrilmesi daha kolay olacaktı; mümkün olduğu kadar kısa bir şekilde düzenlenmişti; yargı kavramcılığından kaçınılmıştı; sözleşme özgürlüğü, vasiyetname özgürlüğü, verasette eşit haklara sahip olma ve cinsiyet eşitliğini kabul etmek suretiyle demokratik eşitliği tercih etmişti. Bu nedenlere ek olarak; Türk hukuk dünyasında, dönemin Adalet Bakanı gibi, önde gelen belli başlı kişilerin İsviçre’de eğitim görmüş olması gerçeği de vardı²².

Üç dilli İsviçre Medeni Kanunu’nun Fransızca versiyonundan çevrilmesi görevi yirmi altı üyeli bir komisyona verildi. Birkaç özel komisyon daha sonraları, çeşitli hukuk dallarıyla ilgili önemli şerhlerin (izahların) çoğunu Türkçe’ye çevirdi. Aslında, 1926 yılında, Türk hukuk uzmanları tamamen yeni, üç kanunu (Medeni, Ceza ve Ticaret) Türkçe’ye çevirdiler ve ürettiler, daha sonra da diğerleri, bunları takip etti²³.

Bu tür geniş kapsamlı çevirilerin bir sonucu olarak; birçok sorun ortaya çıktı, en azından Türk çevirmenler tercüme hususunda tamamen profesyonel çevirmenler değillerdi, fakat bir Kanun çevirisi için gerekli olan özel yabancı dil bilgilerine güvendiler: İsviçre Medeni Kanunu meselesinde, örneğin, bu Fransızca’ydı. Söz konusu çevirmenlerin ortak özelliği, hukuk Fransızcası bilgileri bakımından farklılık olmasına rağmen, Fransızca hususundaki becerileriydi. Herhalde, hukuk eğitimi görmüş olmalarına rağmen hiçbirinin hukuk çevirilerinde bir deneyimi bulunmamaktaydı. Quebec Kanunu’nun İspanyolca’ya çevrilmesi olayında da benzer bir problem vardı. Dorato bize şunu söylemektedir: “Onların (çevirmenlerin) ortak özelliği, Latin İspanyolcası bilgileri farklı olmasına rağmen, İspanyolca hususundaki becerileriydi: onların sadece çok az bir kısmı İspanyolca konuşulan ülkelerde hukuk eğitimi görmüş veya uygulamada bulunmuşlardı.” “Çevirmenlerin Quebec Hukuku ve bağlamı, genel durumu ile ilgili bir deneyimleri de bulunmamaktaydı.”²⁴ Üç dilli İsviçre Medeni Kanunu’nun üç güvenilir çevirisi; Almanca, Fransızca ve İtalyanca metinleri, büyük bir özenle hazırlanmıştır ve aynı derecede güvenilirliğe sahiptirler. Ve fakat, üç metin arasında çeşitli tutarsızlıklar bulunmaktadır. İsviçre Medeni Kanunu’nun Fransızca, Almanca ve İtalyanca çevirileri her zaman uyuşmamaktadır. İsviçre’de tüm çeviriler eşit önemde olduklarından, tereddüt halinde,

²¹ Gianmaria Ajani, *The Role of Comparative Law in the Adoption of New Codifications* in ITALIAN NATIONAL REPORTS TO THE XVTH INTERNATIONAL CONGRESS OF COMPARATIVE LAW, 65-82 (1998), sf. 68-69 ve 80.

²² Bkz. ERHAN ADAL, *FUNDAMENTALS OF TURKISH PRIVATE LAW* (gözden geçirilmiş. 5. bs. 1998) sf. 44, 48.

²³ Medeni Usul Kanunu (Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu-1927), Ceza Muhakemesi Kanunu (1929), İcra ve İflas Kanunu (1929), Deniz Ticaret Kanunu (1930).

²⁴ Bkz. Dorato *yukarıda* dipnot 2, sf. 606 ve sf. 609.

yargıçlar tüm çevirilere başvurmak zorunda kalıyor ve kanunu yorumlarken bir seçim yapmak durumunda kalıyor olabilirler; fakat Türkiye’de durum böyle değil. Çevirilerin ve çeviriye dayalı bir sistemi inşa etmenin sonucu olarak ortaya çıkmış ve hala da çıkıyor olan sorunların varlığını beklemek çok zor olmasa gerek. Eğer İsviçre Medeni Kanunu’nun doğru çevirisi sağlanacak idiyse, bu tür çok dilli bir metnin çevirmenleri, her bir dilin hukuki otoritelerini görmezlikten gelmiş olamazlardı. Üç dilli bir kanunu dördüncü dile çevirmek, yalnızca bir çevirisinin kullanıldığı zaman şöyle dursun, zaten kendi içinde başlı başına ciddi bir sorun oluşturmaktadır. Dorato’nun belirttiği gibi, tüm metinleri almak (bizim örneğimizde üç) ve hepsini hesaba katmak bir gerekliliktir²⁵. Bununla birlikte kendisi der ki, Quebec Kanunu’nun İspanyolca’ya çevirisinde, çevirmenler bunun resmi olarak iki dilli bir kanun olduğunu bildiği halde, kanunun “İngilizce çevirisi önemli bir role sahip olsa da Fransızca çevirisi kaynak metin olarak kabul edilmiş ve İngilizce çevirisinin de çoğunlukla bunun bir çevirisi olarak kabul edilmiş olduğu görünmektedir.”²⁶.

Türk çevirmenlerin hiçbiri, çeviri yaptıkları dilin hukuk sistemine dair bilimsel seviyede, düzgün bir çeviri için önceden gerekli olan temel bilgiye sahip değildi²⁷. Daha sonraları bazı Türk akademisyenler, eğitimlerinin çoğunu bu kanun alışlarının yapıldığı ülkelerde aldılar. Ondan sonra da modellerin Türkçe şartlarına “*intibakını (uyumunu)*” ve “*ayarlamalarını*” yapmayı üstlendiler. Cumhuriyetin ilk yıllarında, dil eğitimi ve çeviriler yaygındı. Neyse ki, Türk hukuk sistemi için, yine Cumhuriyetin ilk yıllarında, tarihi bir tesadüfün sonucu olarak, İsviçreli, Avusturyalı ve Alman göçmen akademisyenler yeni hukuk sistemine katkı sağladılar. Bu durum, ithal edilen sistemin kök salmasına büyük ölçüde yardımcı oldu²⁸. Schwartz, König, Neumark ve Hirsch gibi profesörlere 2. Dünya Savaşı öncesinde Türkiye’de sığınma verildi ve bunlar, İstanbul ile Ankara’daki Türk üniversitelerinde görevlendirildi. Böyle profesörlerin, kanun alma süreçlerinde Türkiye’de bulunması, medeni hukuk fikirlerinin yayılmasını hızlandırdı. Onların asistanları olan öğretim elemanlarının birçoğu, daha sonra kendileri profesör oldular ve böylece hukukun “dahili yayılması, nüfuzu”na ve daha sonra “alımına (iç hukuka dahil olmasına)” yardımcı oldular²⁹. Yıllar geçtikçe; bir Türk Medeni Hukuku, Türk Ticaret Hukuku, Türk Ceza Hukuku, Türk Ceza Muhakemesi Hukuku, Türk Medeni Muhakeme Hukuku ve diğer hukuk alanları, kaynak

²⁵ Aynı eser sf. 602.

²⁶ Aynı eser, sf. 611.

²⁷ Mattei ve diğerleri, yukarıda dipnot 10 sf. 159. Gerçekten yine Dorato; Quebec deneyiminde çevirmenlerin “Quebeclilerin bakış açısını” bilmediğini ve “Quebec realitesi” ile herhangi bir bağlantılarının olmadığını belirtmektedir. Bkz. yukarıda dipnot 2, sf. 605. Ayrıca, “Quebec hukuku ve bağlamı ile ilgili olarak da yeterince tecrübeleri bulunmamaktaydı.” Aynı yer, sf. 609.

²⁸ Bu durumun kapsamlı bir geçmişi ve önemi için bkz. HORST WIDMANN, EXIL UND BILDUNGSHILFE: DIE DEUTSCHSPRACHIGE AKADEMISCHE EMIGRATION IN DIE TURKEI NACH 1933 MIT EINER BIBLIOGRAPHIE DER EMIGRIERTEN HOCHSCHULLEHRER IN ANHANG (1973).

²⁹ Bkz. Esin Örücü, *The Infusion of the Diffused: Four Circles of Diffusion Infusing the Turkish Legal System*, in SUE FARRAN ET AL (eds) DIFFUSION OF LAW: THE MOVEMENT OF LAW AND NORMS AROUND THE WORLD (Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers., 2015).

hukuk sisteminden yavaş yavaş farklılaşarak gelişme gösterdiler. Bununla beraber, yüksek mahkemeler, bugün bile, hukuku yorumlayanlar olarak, bir karara varırken, bu örneklerden zaman zaman faydalanmaktadırlar. Hiçbir zaman kararlarını sadece kaynak-hukuka dayandırmazlar fakat yabancı modeller hala daha fazla modernleştirme için, tercüme edilmiş metinlerin yorumlanması bakımından -uyarıcı ve düzeltici şeklinde- yardımcı olarak görülmektedir.

Şimdi, işin büyüklüğünü göstermek adına üç özel faktörü dile getirmeliyim. Birinci faktör, Türk dilinin kendine özgülüğü ve kaynak dillerden tamamen farklılığıdır: Türkçe, Türk dillerinden güney-batı dilleri veya Oğuz grubunun bir üyesidir. Grubun diğer üyeleri; Balkanların Türk lehçeleri, İran'ın kuzeybatısında ve Azerbaycan'da konuşulan Azerice veya Azerbaycanca, Güney İran'daki Kaşkayca ve Türkmenistan Türkmençesidir³⁰.

Türkler 10. yüzyıldan itibaren İslam'la tanışmış ve Müslüman olmuşlardı ve Arap alfabesini benimsemişti. Dile; teoloji, düşünce ve medeniyet ile ilgili çok sayıda Arapça terimler girmişti. 11. yüzyılda Selçuklu Hanedanlığı, Persler tarafından işgal edildiğinde, Farsça, Türk idaresinin ve edebi kültürünün dili haline geldi. Sonuç itibarıyla, “eğitilmiş Türk dili”, “binlerce Arapça kelimeye katılan binlerce Farsça kelime” tarafından oluşturuldu³¹. 13. yüzyılın sonuna gelindiğinde bu karışık, melez dil, Osmanlı Hanedanlığının resmi dili haline gelmişti. Bununla beraber, sıradan Türklerin çoğunluğunun konuşması, her zaman Türkçe idi.

1928'de Arap-Fars alfabesinin yerini Latin alfabesi aldı, fakat değişimdeki milliyetçi unsurun sonucu olarak; eski Arap alfabesinin tersine, yeni harflere “Latince” değil “Türkçe” dendi. Kanunlar Osmanlıca'ya çevrilmiş ve 1926'da resmen ilan edilmiş ve eski harflerle basılmıştı, fakat yeni alfabe değişikliğinden sonra Arapça'dan Latin harflerine transkripsiyon suretiyle söz konusu kanunlar tekrar yazılmak zorunda kaldı. Yeni şekli, 1934'te oluşturuldu³². Daha sonra, gerçek bir dil reform hareketi başladı. Osmanlı Türkçesi kaldırıldı ve Türkçe sözcükler Arapça ve Farsça kelimelerin yerini aldı. Herhangi bir kelime bulunmadığında, diğer Türk dillerinden kelimeler araştırdılar ve hatta bazen yeni kelimeler bile ürettiler. Türkçe kökenlerden veya batılı kelimelerden yeni kelimeler türetildi. Kaçınılmaz bir sonuç olarak, bu

³⁰ Bkz. GEOFFREY LEWIS, *TURKISH GRAMMAR* (1967) sf. ix. Türk alfabesine yabancı olanlar için: alfabe, yirmi üç Latin alfabesi harflerine (not: q, w ve x hariç) ek olarak hem büyük harf hem küçük harflerde ç, ş, ğ, ö, ü ve ı (noktasız i) harflerini içermektedir. Çoğu Türkçe ünsüz harf İngilizcedeki gibi seslendirilmektedir, çoğu ünlü harf de İtalyanca gibidir, fakat bazı farklılıklar vardır. Türkçe ö ve ü, Almanca gibidir, ya da Fransızca'daki peu ve tu gibidir, Türkçedeki noktalı i “sit”teki gibi, noktasız i (ı), ‘will’deki i ile ‘radium’daki u arasında bir şeydir. Ünsüz harfler arasında ç ve ş, ch ve sh gibi seslendirilmektedir. C, ‘jet’teki j gibi telaffuz edilir. Ğ; e ve i’den sonra gelirse hemen hemen ‘saying’teki y gibidir, o, ö, u, ö’den sonra geldiğinde ise hemen hemen ‘sowing’teki gibidir; a ve ı’dan sonra, zor telaffuz edilir fakat ünlü harfi uzatmaya etki eder. Yeni alfabe üzerine eser için bkz. GEOFFREY LEWIS, *THE TURKISH LANGUAGE REFORM: A CATASTROPHIC SUCCESS* (1999) sf. 27-39.

³¹ *Aynı eser* sf. xx.

³² Metinler zaman içinde hemen hemen anlaşılmasız hale gelmiştir. Fakat daha sonra Medeni Kanunun, 1934 yılındaki metninin sol sayfada olduğu ve 1970’lerdeki Türkçe’ye çevirisinin sağ sayfada olduğu sonraki bir baskısı vardı. Yeni 2002 tarihli Kanun ise meslekten olmayanlar için o kadar gerekli olmasa da hukukçular bakımından daha kolay ulaşılabilir bir metindir.

akım, kanunları da etkiledi. Alfabe değiştirilmiş ve dili basit tutmak için çaba sarf edilmiş olmasına rağmen uzun bir süre, terminoloji çoğunlukla değişmeden öylece kaldı.

Unutulmamalıdır ki, o gün mevcut olan Osmanlı hukuk dili, yeni kaynak dillerden tamamen farklıydı. Fransızca, Almanca ve İtalyanca'nın; Arapça, Farsça ve kanuni hedef dil olan Türkçe ile – Osmanlı Türkçesi veya modern Türkçe olsun - herhangi bir bağlantısı yoktu.

İkinci faktör de şudur; bu farklılık sadece dillerin herhangi bir şekilde ilişkili olmamasından dolayı değil aynı zamanda Osmanlı döneminden kalan mevcut hukuki kurumların ve zihniyetin “çoğu”nun İslam Hukuku'ndan gelmiş olmasından kaynaklanmaktaydı: yani farklı bir kültür. Burada bilerek “çoğu” diyorum; çünkü 1839'daki Reform Hareketini (*Tanzimat*) takiben, Osmanlı İmparatorluğu, belirtildiği üzere, bir İslam Devleti olmaktan; batılı güçlerin adeta gönlünü almak için Fransa'dan birçok kanunu alarak bir karma hukuk sistemine doğru evrilmiştir: 1850'de Ticaret Kanunu, 1861'de Usul-i Muhakeme-i Ticaret Nizamnamesi, 1863'te Deniz Ticaret Kanunu (Belçika ve Prusya Kanunlarından da etkilenmiştir) ve 1879'da Ceza Usul Kanunu alındı. Bunlar da çeviri idi.

Ayrıca, çevirilerin potansiyel kullanıcıları, hakimler ve avukatlar, kaynak dillere, kaynak kültüre ve kaynak hukuka aşına değillerdi. Martin Weston şunu der: “herhangi bir türdeki çevirideki temel zorluk, kavramsal farklılığın üstesinden nasıl gelineceğidir.”³³ Kaynak dilin kültürüne özgü bir kavram ya da kurumun, “hemen hemen çevrilemez olduğu”, diğer geri kalan tümünün “az çok çevrilebilir” olduğu söylenir³⁴. O zaman, çevirmen, eşdeğerlik için, kaynak dilin hukuk sistemlerinin terimleri bakımından hedef dildeki karşılıklarını aramayı tercih edebilir³⁵. Kaynak hukuk geleneğindeki belirli bazı bilim dallarının terimleri Türkçe'de bulunmadığından, bu, Türk deneyimindeki her örnek bakımından mümkün değildi.

Hukuk terminolojisi, sisteme-özümlüğe sahip olmasından ötürü, karşılıklar (eşdeğer kelimeler), ilgili hukuk sistemleri hemen hemen aynı ya da çok benzer olduğunda iyi işe yarar. Ayrıca “bir dilde, diğer bir dile tümüyle aktarılması mümkün olmayan; bir kelimenin geniş bir çağrışım ağı bulunmakta ve aktarım süreci içerisinde, kelimenin anlam bakımından çağrışımları kaybolabilmektedir.”³⁶ Eğer, biri, “işlevsel eşdeğerliğe” gidecekse, o zaman, benzer şekilde, Türkçe örneğinde, “en yakın duruma bağlı eşdeğer kavramı” ararken, yukarıdaki farklılıklardan kaynaklanan problemlerle karşı karşıya kalabilir³⁷. Bu yüzden, “hukuki bir olgunun iki dilde tam karşılıklara

³³ Weston *yukarıda* dipnot 7 sf. 9. Ayrıca bkz. de Groot, *yukarıda* dipnot 14 sf. 538.

³⁴ Weston, aynı yer.

³⁵ De Groot, *yukarıda* dipnot 14 sf. 539-540.

³⁶ Curran *yukarıda* dipnot 10 sf. 679.

³⁷ Weston *yukarıda* dipnot 7 sf. 21.

sahip olmaması durumunda çeviriler nasıl oluşturulup, detaylandırılmalıdır?”³⁸. Bu, Türkiye’de çok önemli bir problem olmuştur.

Belirtilmesi gereken üçüncü faktör de şudur: Türk dili, yazma ve telaffuz sisteminde semboller ve sesler arasından doğrudan bir uyuşma vardır ki bu bakımdan fonetiktir. Eğer yabancı kelimeler, diğer dilden aynen aktarılıyorsa (ödünç, alıntı kelime), doğru bir şekilde telaffuz edilebilmeleri için Türkçe sembollere, harflere dönüştürülmelidir. Daha önceleri, fonetik Türkçe diline uydurmak için, genellikle Fransızca, Almanca, İtalyanca ve İngilizce’den kelimeler ödünç alındığında yazılışları değiştirildi. Örneğin, Fransızca “station”, “istasyon” oldu; İtalyanca “scala”, “iskele” oldu, Almanca “schlep”, “şilep” oldu; İngilizce “steam”, “istim” oldu vs³⁹. Bugün, böyle olacak gibi durmuyor. Sadece o da değil, İngilizce’nin Türkçe’ye olağanüstü bir hızla giriş yaptığı görülmektedir. Geffrey Lewis bunu “yeni bir boyunduruk” olarak adlandırmaktadır⁴⁰.

Roma Hukuku, Türk hukuk fakültelerinde öğretilmesine rağmen, Türkiye’deki hukukçular Latince bilmemektedir. Bu yüzden, yeni kelime türetmeleri gibi ilgi çekici olabilecek, Roma hukuku terimleri ve Latince tabirler, Türk dilinin temelleri Latince olmadığından, Latince tutulmamış olabilirler. Türk hukukunun şekillendiği yıllarda Türkiye’de çalışan yabancı profesörlerden biri olan Profesör Ernest Hirsch, Türkiye’de ticaret hukuku dersi verdiği yıllara ilişkin anılarında⁴¹, Türkçe bilmediğinden Türk Ticaret Kanunu’nu kullanmadığını yazmaktadır. Onun yerine, birbirinden farklı iki gayri resmî Fransızca çevirisini kullanmıştır. Ticaret Kanunu’nun hazırlanmasında (1926/1929) birtakım çevirmenlerin sadece Alman Kanunu’nu değil, farklı yabancı kanunları da kullandığını ifade etmektedir. Kanun bu yüzden eklektikti ve çevirisinde de çevirmenine bağlı olarak çeşitli terminolojiler kullanılmıştı. Türk meslektaşlarının kendisine: “Kanun, üzerine senin tarafından mayonez sıkılmaya muhtaç Rus salatası gibidir.” diye şaka yolu ile takıldıklarını anlatmaktadır⁴². Ayrıca, kanunlara, yetersiz olan Fransızca çevirilerinden çalışıp dersi Almanca anlattığından ötürü, sonra dersler Türkçe’ye çevrildiğinde, tüm derslerin kısmen belirsiz kısmen de anlaşılmaz hale geldiğini de itiraf etmektedir.

Kanunların çoğu günümüzde güncellenmiştir: 2002’de Medeni Kanun, 2005’te Ceza Kanunu, 2011’de Ticaret Kanunu çıkarıldı. Fakat, bu yeni kanunlar artık doğrudan çeviri olmasa da temelleri değişmemiştir ve hala 1920’lerdeki tercüme edilmiş kanunların izlerini taşımaktadırlar.

³⁸ Curran *yukarıda* dipnot 10 sf. 678.

³⁹ Daha fazla örnek için bkz, Lewis (1967) *yukarıda* dipnot 30 sf. 9.

⁴⁰ Lewis (1999) *yukarıda* dipnot 30 sf. 133-139.

⁴¹ Ernest Hirsch, *Yasama ile Öğreti ve Yargı Arasındaki Karşılıklı Bağlılık* (Reciprocal Ties between Legislation, Education and the Judiciary) in 50. YIL ARMAĞANI: CUMHURİYET DÖNEMİNDE HUKUK, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi No: 1888/421, 173-189 (1973), sf. 173.

⁴² Aynı eser sf. 176.

4. BİRDEN ÜÇE: LOUISIANA MEDENİ KANUNU

Ben, Louisiana Devlet Üniversitesi'nde Louisiana deneyimi hakkında konuşurken, bildiğiniz bir şeyi anlatacağımın ya da daha amiyane tabirle, kısmen “tereciye tere satcağımın” farkındayım. Öyle olsa bile, şimdi nazarımızı Louisiana deneyimine çevirelim. Louisiana’da kanunlaştırmanın tarihine baktığımızda, Louisiana’yı İspanya’nın denizaşırı bir vilayetine dönüştüren, İspanya Hukuku’na dayanan 1769 tarihli O’Really’s Kanunu⁴³ bir kenara bırakılırsa, 1808 tarihli Digest’i ilk önemli kanun olarak görmekteyiz: “Mevcut Hükümet Sistemine Uyarlanmış Değişiklik ve İyileştirmeleriyle, Orleans Bölgesinde Cari Medeni Kanunların Bir Derlemesi”. 1808 Louisiana Medeni Kanunu olarak bilinen bu Digest⁴⁴ iki dilliydi, Fransızca ve İngilizce yayımlandı; İngilizce versiyonu, Fransızca orijinalinden çeviriydi. Bu Kanun, tekrar iki dilli olarak, 1825’te ve en son da 1870’te revize edildi. Değiştirilmiş ve revize edilmiş olan 1870 tarihli Kanun, şu anda tek dillidir ve İngilizce’dir fakat ruhen iki dillidir, ve çok yakın zamanlara kadar Louisiana özel hukukunun temeli olarak kalmış kanundur. Bugün dahi, 1870 tarihli Kanun’un bazı kısımları uygulanabilir görünmektedir.

1808 Medeni Kanunu ya da Digest, çeşitli kaynaklara dayalıydı, modeli; Roma Hukuku, İspanya Hukuku ve Common Law (Ortak hukuk) ile beraber, 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu’nun hazırlık çalışmaları ve nihai metniydi. Şu söylenebilir ki; Fransız Kanunları hakim olsa da, İspanya hukuku, yapısında kalmaya devam etmiştir: İspanyol ve Fransız hukukları arasında bariz bir fark görüldüğünde, redaktörler (yazarlar), İspanyol çözümlerini almaya özen gösteriyorlardı⁴⁵.

1808 ve 1825 Medeni Kanunları esas olarak iki özel kaynağın harmanlanmış haliydi, ve iki Kanun da Fransızca ve İngilizce olarak çıkmıştı, ilk önce Fransızca olarak hazırlanmış ve daha sonra da İngilizceye çevrilmişti. Resmi olarak iki çeviri de eşit statüde olmalarına rağmen, İngilizce metninde birtakım hatalar bulunmaktaydı. Anlaşılmazlık, belirsizlik, hata veya atlanmış olma durumunda her iki metne de başvurulmakta ve karşılıklı olarak birinin ya da diğerinin yorumlanmasında yardımcı olmaktaydılar. Bu, 1808 kanunlaştırmasının durumuydu. 1825 için ise; iki metin de birbirine bakan sayfalar halinde basıldı ve iki metin arasındaki çatışmaların çözümü için herhangi bir madde bulunamadı. Çevirinin düşük kalitesi yüzünden, mahkemeler Fransızca metnin kontrol edici metin olması sonucuna vardılar. Bu da, hukuk mesleğinin Fransız mevzuatı, içtihatları

⁴³ O’Reilly Kanunu’nun, alım zamanında Louisiana’da Fransız hukuku yürürlükte olduğundan, Fransız kanunlarını yürürlükten kaldırıp kaldırmadığı hususunda canlı bir tartışma bulunmaktadır (özellikle Tucker, Batiza ve Pascal arasında). Fakat kaynaklardan herhangi birinin hakkını teslim eden, yayımlanmış herhangi bir tasarı bulunmamaktadır.

⁴⁴ Burada da belirtmeliyiz ki Kanunun bir Kanun mu yoksa Digest mi olduğuyla ilgili tartışma, mevcut olamı için de, hiçbir zaman sona ermedi.

⁴⁵ Bkz. Vicenc Felliü, Dennis Kim-Prieto & Teresa M Miguel, *A Closer Look: A Symposium Among Legal Historian and Law Librarians to Uncover the Spanish Roots of the Louisiana Civil Law* (2011), 28. INTERNATIONAL JOURNAL OF LEGAL INFORMATION, 295). Yazarlar, Louisiana medeni hukukunun kökenlerinin İspanyol hukuk geleneğine mi yoksa Amerika Birleşik Devletleri’ne katılmadan beri süregelen Fransız hukuk geleneğine mi dayandığına ilişkin tartışmayı ele almaktadırlar. Yazarlar, Fransız değil, İspanyol medeni hukukunun, Louisiana medeni hukukunun oluşması ve gelişimi üzerinde büyük etkisinin olduğunu ve bu mirasın bugün de yankılandığını göstermekte ve öne sürmektedirler.

ve doktrini ile ilgili olması gerekliliğinden ötürü Fransız kültürünün, Louisiana medeni hukuk geleneğindeki yerini güçlendirdi.

1825 tarihli Kanun, Fransız Kanunu'nu yakından takip etmesine rağmen ve redaktörler ağırlıklı olarak Fransız doktrin ve içtihatlarına dayanmalarına rağmen hala Roma ve İspanyol kaynakları da orada bulunmaktaydı ve daha iyi kurallar bulunamaz veya geliştirilemezse diye bunların temel varsayımları ve karakterleri muhafaza ediliyordu. Redaktörler, ayrıca değişiklikler, silmeler ve eklemeler için kaynaklarını da tespit etmişlerdi. Hala iki dilli olan 1825 tarihli Kanun, her şeyi içine alan bir mevzuat kısmı olarak geçmişle bağları koparmaya yönelikti. Sadece 1808 Digest'i değiştiren bir kanun değildi. 3521 maddesinde;

“Louisiana, Birleşik Devletler’e bırakıldığında bu ülkede yürürlükte olan İspanyol, Roma ve Fransız Kanunları; ve Yasama Konseyi'nin, Orleans Bölgesi Yasama Meclisi'nin ve Louisiana Eyaleti Yasama Meclisi'nin kanunları, bundan böyle, özellikle bu Kanunda sağlanan, düzenlenen her türlü durum bakımından yürürlükten kaldırılmıştır ve bunlar, hükümlerinin bu Kanun hükümlerine aykırı veya çelişkili olmadığı gerekçesiyle olsa dahi hukuk kuralı olarak uygulanamaz.”

Louisiana Yüksek Mahkemesi'nin tutumunu göz önüne aldığımızda bu yeterli görülmediğinden, 1828'de Büyük İlga Kanunu kabul edildi.

Bu harmanlamanın 1870 tarihli Kanun'da yer aldığını fakat şimdi ise sadece İngilizce olduğunu görüyoruz. Kanun, “Louisiana Eyaleti Revize Edilmiş Medeni Kanunu” başlığıyla yayınlandı. Bu, aslında 1825 Kanunu'ydu. Kölelik ve değişikliklerin işlenmesi gibi bazı hükümlerin kaldırılmasıyla ilgili olan revizyon ise; 1825 itibariyle çıkarılan çeşitli kanunların entegrasyonu ile yapılmıştır.

Maddeler, böylece yeniden numaralandırıldı. Daha sonra, soru, 1825 Kanunu'nda –şimdi 1870 Kanunu'nda- değişmemiş maddelerin İngilizce ile Fransızca metinleri arasında bir çatışma olduğunda Fransızca metnin hala bir denetleyici metin olarak kabul edilip edilmeyeceği sorusuna dönüşmüştü. Yine de bu yaklaşım; Louisiana'da Fransızca ve İspanyolca konuşanlar, büyük oranda azalmış olduğundan, çok savunulamaz hale gelmişti. Buna rağmen, 1870 Louisiana Medeni Kanunu hem işlevsel hem de uzun ömürlü oldu.

Yirminci yüzyılın sonuna doğru; Quebec, Hollanda, Belçika ve Fransa gibi ülkelerin hepsi; artık halkın sosyal ihtiyaçlarını gereği gibi yansıtmadığı ve bu ihtiyaçlara yanıt vermediğinden ötürü kanunlarını güncelleme gereği hissettiler. Louisiana Yasama Organı da yeni bir kanun yapmaya karar verdi ve Hollanda gibi, özel başlık ve bölümlerin seçici-revizyonu metodunu tercih etti. Revizyon 1987'de başladı ve on yıl içinde kanunların çoğu revize edildi, gözden geçirildi. Mevcut Kanun (ya da

bazılarının dediği gibi, yeni Digest⁴⁶), klasik Fransız ve İspanyol kaynaklardan farklı, fakat hepsi medeni hukuk geleneğinde olan diğer kaynaklara da sahiptir. Örneğin, kanun maddelerini takip eden açıklamalarda dikkat çekildiği üzere Alman, Yunan, İtalyan, Quebec, İsviçre ve hatta Habeşistan Kanunlarına bile atıf bulunmaktadır. Bu, şüphesiz, medeni hukuk geleneğinin görünürlüğünü arttırmaktadır ve bu itibarla federal hukuk ve Amerika'nın diğer eyaletlerindeki Amerikan common law kültürüne daha fazla katkıda bulunması beklenebilir. Bu da İngilizce dilinde Medeni Hukuk sisteminin promosyonu olarak değerlendirilebilir⁴⁷.

Kanunun Fransızca ve İspanyolca'ya çevrilmesi, görünürlüğünü daha da arttıracaktır⁴⁸. 1825 Louisiana Kanunu'nun; Şili gibi (1855), daha sonra Latin Amerika'daki kanunlaştırmayı etkileyen Ekvator gibi (1857), 1873/1887 Kolombiya, 1859 El Salvador, 1864 Brezilya, Porto Riko ve 1871 Arjantin Kanunu gibi birtakım Latin Amerika medeni kanunları üzerinde etkisinin olduğunu biliyoruz⁴⁹. Arjantin Kanunu, sonraları, başkaları için de örnek oldu ve sözleşmeden kaynaklanan yükümlülükler alanında 1870 Louisiana Kanunu üzerinde 1894'te yapılan revizyonları da etkilemiştir. 1825 Louisiana Medeni Kanunu; Latin Amerika'daki bu kanunların taslağının, biçimi ve özünün oluşturulması için doğal bir örnek olarak hizmet görmüştür. Knutel'e göre; "Roma Hukuku ve Medeni Hukuk ruhuyla yeniden canlandırılmış olan Louisiana Medeni Kanunu, 'o zamanlar modern ve genç olan Latin Amerika ülkelerine, bu hukuki düşüncenin meyveleri ve sonuçlarının, kendi vesilesiyle ulaştırıldığı ulaşım aracı' haline gelmiştir."⁵⁰. Buna ek olarak, Karayip Havzası'nda, St. Lucia Medeni Kanunu da Louisiana Medeni Kanunu'ndan etkilenmiştir.

İspanyol Medeni Kanunu bile 1870 Louisiana Kanunu'ndan daha genç olan İspanyol Kanunu'nun metninde belirtilen yenilikler bakımından 1870 Louisiana Kanunu'nun revize edilmiş halinin Başlangıç Başlığından etkilenmiştir. Böylece, Louisiana Medeni Kanunu'nun maddeleri Latin Amerika'ya ihraç edildi ve "Eski Dünya'da İspanya ve Avrupa'ya geri gönderilmiş oldu"⁵¹. Knutel'in işaret ettiği gibi;

⁴⁶ Bkz. Vernon Palmer, *The Death of a Code - The Birth of a Digest* (1988) 63 TULANE LAW REVIEW, 221-264; Vernon Plamer, *Revision of the Code or Regression to a Digest? A Rejoinder to Professor Cueto-Rua* (1989) 64 TULANE LAW REVIEW, 177-186, diğerleri arasında.

⁴⁷ Bununla birlikte, bkz., Alain Levasseur & Vincenc Feliu, *The English Fox in the Louisiana Civil law Chausse-Trappe: Civil Law Concepts in the English Language; Comparativists Beware* 69 L.A.L.REV (2009), 715.

⁴⁸ Fransızca'ya çeviri iyi ilerlemektedir. Açıkçası burada şunu da hatırlamalıyız ki, çeviri standart Fransızca iken, Louisiana'daki bazı kesimler tarafından konuşulan Cojun Fransızcasının durumu ihmal edilmiştir. (Üzerinde durulan bu nokta için bkz. 1968 CODOFIL, Louisiana'da Fransızca'nın Geliştirilmesi Konseyi Raporu, 2014'te James Etienne Viator tarafından tartışılmıştır (2014) 60 LOYOLA LAW JOURNAL, 273.

⁴⁹ Bkz. Rolf Knutel, *Influence of the Louisiana Civil Code in Latin America*, (1996) 70 TULANE LAW REVIEW, 1445-1477.

⁵⁰ Aynı eser, sf. 1467/68. Knutel ayrıca "neden kanun yapımcılar yabancı bir kanunu (LCC- Louisiana Medeni Kanunu) almanın kendi çalışmaları bakımından uygun ya da yardımcı olduğunu düşünür" sorusunu sormaktadır. (1451/52). Bunlara gerekçe olarak şunları vermektedir; bilgi almak oldukça kolaydı; 1825 Louisiana Medeni Kanunu yeni dünyanın ilk medeni kanunu idi ve bu yüzden bir model oldu; ve toplum, bu hukuki gelişimde rol oynamıştır.

⁵¹ Aynı eser, sf. 1451 ve Shael Herman, 'Louisiana's Contribution to the 1852 Projet of the Spanish Civil Code', (1982) 42 L.A.L.REV 1509, 1512.

“Roma hukuk kurumları, deyimleri ve hukuki sorunlara getirdiği çözümler, Roma’dan Fransa ve İspanya’ya; oradan Louisiana’ya; Louisiana’dan Latin Amerika’ya; Latin Amerika’dan geri Louisiana’ya ve oradan da tekrar geri Avrupa’ya dünyayı dolaşmıştır. Görünüşleri değişebilir fakat özlerinde Roma temelli olarak kalırlar”⁵².

Umarım ki Louisiana Medeni Kanunu, Quebec Kanunu ile yarışmak suretiyle tekrar Latin Amerika kanun revizyon planları için bir rol model olacaktır. Bu bağlamda, İspanyolca çevirisi, Fransızca olandan da, daha değerli olacaktır.

Özetle, tarihsel bir bakış açısıyla bakıldığında, mevcut Louisiana Medeni Kanunu’nun Fransızca ve İspanyolca’ya günümüzdeki çevirisi sürpriz değildir. Başından beri hem Fransız hem İspanyol kanunlarına benzerliği bulunmuştur. Ayrıca unutmamalıyız ki 1808 ve 1825 Kanunları iki dilli olmasına rağmen, İngilizce çevirisinin acele bir şekilde yapıldığı, dolayısıyla çok da doğru olmadığı iddia edildiğinden Fransızca metin kontrol metniydi. 1870 Kanunu’ndan sonra dahi bu tartışma bitmedi. Yine tarihi perspektifle baktığımızda, günümüzdeki çeviri projesi, Louisiana’nın hukuki ve kültürel mirası ile Fransız ve İspanyol kültürüne dayalı olan orijinal kimliğine bir geri dönüşü ifade etmektedir. Açıkça hedefi olmasa da; bu “birden üçe”, geçmişin yeniden canlandırılması, kaybolma sürecine girmiş olabilen geçmişteki mirasa doğru nostaljik bir yönelme olarak kabul edilebilir⁵³. Common law hukukunun etkisi genişlediği için ve 1870 Kanunu sıradan bir kanun olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı için, yeni Kanun ve onun çeviri projesi bir mesaj vermektedir. Kara Avrupası hukukunun geçmişinin yeniden gündeme getirilmesi, bugün Amerikan karakterinin ve common law sisteminin yüzyılı olarak kabul edilen 21. yüzyılı çevreleyen, common law kimliğine vurulan bir damgası olarak da görülebilir⁵⁴.

Bir karşılaştırmacının bakış açısıyla bakıldığında, Louisiana için karşılaştırılacak olanlar Quebec ve Hollanda deneyimleridir. Örneğin, Quebec Medeni Kanunu’nun üç dilli baskısı 2008 yılında çıktığında, İspanyolca çevirisi, Fransızca ve İngilizce çevirisinin yanında solda üçüncü sütun olarak eklendi. Şekil olarak üç sütunun yan yana formatta olması tercih edildi ve “çeviri ile üç dilli Kanun’a dönüşüm ayrıca şu başlıkla vurgulandı: ‘Codigo Civil de Quebec - Code Civil du Quebec - Civil Code of Quebec’⁵⁵. Bu, üç dilde sunulan bir Kanun’dur. İspanyolca çevirinin hükmünün olmadığına dair bir gösterge de bulunmamaktadır. Louisiana ve “birden üçe” örneği olan Hollanda Kanunlarından farklı olarak, Quebec Kanunu, üçüncü dile çevrilen iki dilli bir kanundu: “ikiden üçe”. Son ama önemli bir soru da “hangi İspanyolca veya kimin İspanyolcası?” sorusudur. Bir kanunun çevrilmesi gereken dilin yöresel farklı

⁵² Knutel, yukarıda dipnot 50, sf. 1474.

⁵³ Tehlike altında bulunan karma hukuk sistemlerindeki unsurlar hakkındaki yazılar için bkz. in SUE FARRAN, ESIN ORUCU & SEAN Patrick DONLAN (EDS), A STUDY OF MIXED LEGAL SYSTEMS: ENDANGERED, ENTRENCHED OR BLENDED (Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers, 2014).

⁵⁴ Örnek için bkz. Agabin, Pacifico, *Philippines: The twentieth Century as the Common Law’s Century*, aynı eserde, sf. 61-87.

⁵⁵ Dorato, yukarıda dipnot 2, sf. 609.

biçimleri varsa, tarafsız bir dilin araştırılması veya oluşturulması mı gerekir? Quebec deneyiminde, İspanyolca'nın Arjantin'e özgü versiyonu kullanılmış olmasına rağmen, Dorato der ki; "İkinci aşamada görülen İspanyolca tarafsızlaştırılmasının, uluslararası bir İspanyolca'dan ziyade bir tarafsız Latin-Amerika İspanyolcası araştırması olduğu görünmektedir."⁵⁶ Avrupa Birliği'ndeki yasamaya ilişkin çevirilerde kullanılan İspanyolcaya bakmak, yardımcı olur muydu?

5. TOPARLAMA

Eva Hoffman'a göre; kelimenin veya onun okurlarının etrafındaki "bütün dil" nakledilmezse, "beşeri manayı bir kültürden diğerine taşıma" durumunda, tek bir kelimenin çevirisinde bile sapmalar meydana gelir"⁵⁷. Pierre Legrand da "mevzuatın gelenek oluşturamayacağı"ni iddia etmektedir."⁵⁸ Daha önce görüldüğü üzere, tamamen işleyen tüm Türk hukuk sistemi, farklı ve yeni bir kitleyle beraber bu tür kurumsal transfer ve tercüme üzerine inşa edilmiştir ve 1926'dan beri avukatları, hakimleri ve akademisyenleri canlı tutmaktadır.

Kanun alışlarına önemli ölçüde inanan bir kimse olan, ve bu yüzden –diyebiliriz ki- hukuk sistemleri için ileriye doğru bir gidişat olarak çevirilere inanan Alan Watson'ın görüşüne göre, çeviride yanlış bir anlama olduğunda hatta yanlış çeviri yapıldığında bile ödünç alınmış bir müessese ya da kavram, hangi problemin çözümü için ödünç alındıysa o problemi çözebilir. Watson; "(...) ödünç alınması düşünülen kuralların amacına ilişkin yapılan genel bir hata şudur ki, bu kurallar yeni bir doktrin oluşturmak ya da onun geçerli ve önemli olmasını engellemek zorunda değildir."⁵⁹ Hatta "(...) yabancı hukuk, tamamen yanlış anlaşıldığında etkili olabilmektedir" de demektedir⁶⁰. Türk deneyimine bir kez daha bakıldığında, Watson'ın görüşlerinin desteklenebileceği söylenebilir.

Kesin bir şey var ki o da Türk deneyiminin hukuk, dil ve kültür arasında ayrılmaz bir bağ olduğuna ilişkin romantik bakış açısına karşı geliyor olmasıdır⁶¹. Bu nedenle de söz konusu deneyim; dil, kültür, çeviri ve karşılaştırma ile birden fazla dildeki bir Kanun'un değeri arasındaki ilişkilere dair faydalı bir ampirik çalışma olarak incelenebilir. Bu ilişki gerçekten de iddia edildiği gibi derin midir?

⁵⁶ Aynı eser, sf. 617.

⁵⁷ EVA HOFFMAN, LOST IN TRANSLATION: A LIFE IN A NEW LANGUAGE (1991, 2008), 272-273.

⁵⁸ Pierre Legrand, *The Impossibility of Legal Transplants* (4) MAASTRICHT JOURNAL OF COMPARATIVE AND EUROPEAN LAW 111, (1997), sf. 119.

⁵⁹ ALAN WATSON, LEGAL TRANSPLANTS: AN APPROACH TO COMPARATIVE LAW, sf. 52 (1974).

⁶⁰ Aynı eser sf. 99.

⁶¹ Michele Graziadei tarafından tartışılmıştır, bkz. *Comparative Law as the Study of Transplants and Receptions* in MATHIAS REIMANN AND REINHARD ZIMMERMANN (eds) THE OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE LAW, 441-475 sf. 469 (2006). Ayrıca bkz. Grossfeld, yukarıda dipnot 5 sf. 101;ve bkz. Dorato, yukarıda dipnot 1 sf. 618.

Tüm çevrilmiş kanunlarla ilgili ortaya çıkması gereken kritik bir soru da şu olmalıdır: niçin bir kanun çevrilmelidir? Amaçlar ve sebepler değişiklik gösterebilir.

Türk deneyiminin amacı, tamamen yeni kanunlar oluşturmak suretiyle eski hukuk sisteminin temellerini ortadan kaldırmaktı. Sadece bu değil elbet, aynı zamanda niyet; mevzuat yolu ile insan ilişkilerini, mevcut örf-adet ve dini geleneklere göre değil, bu ilişkilerin normalde nasıl olması gerekiyorsa o şekilde getirilmesi düşüncesine dayanarak düzenlemektir. Nitekim, bu amacı gerçekleştirmek için, alınan kanunlara; resmi nikahı getiren ve laik eğitimi kuran, Latin alfabesi ve uluslararası rakamları kabul eden, şapka'yı tanıtan ve getiren, tekke ve zaviyeleri kapatan, bazı unvanları kaldıran ve belirli bazı giysilerin giyilmesini yasaklayan sekiz radikal sosyal reform kanunu eşlik etti (*İnkılap Kanunları*). Bugün bile, bu kanunların Anayasallığı değiştirilemez (1982 Anayasası 174. madde), ve değiştirilmeleri teklif edilemez⁶². Türkiye'deki radikal reformlar şu esasları amaçlamıştır: dil reformu, yeni bir batılı hukuk sistemi, yeniden oluşturulan kültüre dayalı yeni bir ulusal kimlik anlayışı, Osmanlı mirasının istenmeyen İslami ve Arap unsurlarını hariç bırakarak yeni bir medeni hukuk geleneği oluşturmak.

Bu noktada, acaba, aslında tamamen Kara Avrupası kanunları gibi kanunlardan çeviri olan Türk Kanunlarının, yeni ortaya çıkan Orta Doğu, Türkik ve Kuzey Afrika ülkeleri bakımından model olup “medeni hukuk sistemini daha uzak alanlara yaymak” için araçlar olabileceği önerilebilir mi?

Diğer deneyimlerin amaçları tamamen farklı olup Türk deneyimi gibi devrimci ve hatta radikal değildir. Örneğin, şu anki Louisiana deneyiminin amacı böyle radikal değildir: Çoğunlukla Latin Amerika'daki ülkeler için İngilizce olan Louisiana medeni hukukunu desteklemek ve görünürlüğünü arttırmak. Bu yeni kanun, kaynaklarını, birtakım Kara Avrupası kanunlarından aldığından, ihraç etmeye değer yapay bir karışıma iyi bir örnektir. Üç dilli bir kanun olarak kaderini, zaman gösterecektir. Son zamanlardaki kanunlaştırma çabalarının geniş etkisi zaten hissedilmektedir, örneğin Estonya'da, Estonya Medeni Kanunu'nun yapımında Profesör Yiannopoulos'un yardımıyla, Louisiana Medeni Kanunu'nun doğrudan etkisi sınırlanmış olmasına rağmen bu geniş etki hissedilmiştir⁶³.

Quebec deneyiminin asıl amacı Louisiana deneyimi ile karşılaştırılabilir. Quebec Kanunu ayrıca Louisiana Medeni Kanunu'nun başlıca rakibidir. Zaten İngilizce ve Fransızca'dır; İspanyolca çevirisi ise, eğer amaç Medeni Hukuk sistemini yaymak ve Latin Amerika'da model olarak etki etmek ise işe yarayabilir. Bu, Quebec'in hukuki

⁶² Bununla beraber yeni bir Anayasa hazırlanıyor olduğu için değişiklik olasıdır.

⁶³ Bkz., Paul Varul & Heiki Pisuke, *Louisiana's Contribution to the Estonian Civil Code* (1999) 73 TULANE LAW REVIEW, 1027-1031. Louisiana Medeni Kanunu'nun bölümleri özellikle mülkiyet hukuku konusunda (1994-1999 maddeleri) Estonya Medeni Kanunu'nu etkilediğinden dolayı Louisiana Medeni Kanunu'nun kısmen Estonyaca'ya çevrilmiş olduğunu söyleyebilir miyiz?

düşüncelerini İspanyolca konuşan ülkelere ihraç etmek için bir araç olabilir⁶⁴. Kanunun başlangıcında birkaç amaç belirtilmiştir. Üç dilli Kanun, karşılaştırmalı hukukta bir varlık olarak teorik kullanıma sahip olduğu kadar Quebec'te, kanuni uygulama için bir araç olarak da bulunmaktadır. Orada tekrar ifade edilmiş ve bizim gayemiz bakımından burada daha önemli olan bir diğer amaç ise birtakım yabancı yasama organlarına ilham kaynağı olarak hizmet etmektir⁶⁵.

Hollandaca çevirilerin, özellikle İngilizceye çevirilerin amacı, Doğu Avrupa'da ortaya çıkan demokrasilerin gelecekteki rol modeli olarak pozisyonunu güçlendirmek ve ayrıca çok dilli Avrupa Birliği kanun yapımındaki politikacılar ve bilim adamları üzerinde etkiye sahip olmaktır. Hollandaca, geniş sayıda ulus tarafından paylaşılan uluslararası bir dil değilken, İngilizce de yeni ortak dil oluyor gibi görünüyor, bu çeviri süreci de bu ihtimali kesinlikle güçlendirmektedir. Bu da, esasen Avrupa Birliği bağlamında, bir Kara Avrupası sisteminin İngilizce dilinde ve ortak hukuk dünyasında görünebilirliğinin gerçek bir yayılmasıdır.

Filipinler çevirisinin amacı, İspanyolca'nın resmi dil olarak kaybolduğu ve Amerikan common law etkisinin katlanarak arttığı bir ülkede, İspanyol medeniyet mirasının muhafazasıydı.

Açıkçası, Türk tecrübesi; diğerlerine; Louisiana, Quebec veya Hollanda vs. gibilerine başka bir yönden de benzer değildir; şu bakımdan ki burada alıcı ülke, başka ülkelerin kanunlarını çevirerek almıştır yoksa İsviçreli, Almanlar ya da İtalyanlar kendi kanunlarını Türkçe'ye çevirmiş değillerdir.

Son olarak, tüm bu projelerdeki en önemli faktör insan faktörüdür. Yaratıcı çeviri sayesinde, çevirideki hatalar ve yanlışlıklar (bilerek, bir amaca matuf o şekilde yazılmadıysa), zamanla küçük düzeltmeler yapılarak giderilebilir veya kaynak kanunlarıyla karşılaştırıldığında kanuna farklı bir yön verebilir. Bunun için de etkin bir yargı ve yaratıcı akademisyenlere ihtiyaç vardır. Louisiana onlara kesinlikle bol miktarda sahiptir. Beklenti odur ki, onlar, diğer yargı alanlarındaki kişileri gayrete getirmeye ve ayrıca çok dilli hukukçuların yetiştirilmesine katkıda bulunmaya devam edeceklerdir.

Medeni hukuk sistemi yayılsın ve Louisiana karma hukuk sisteminin görünebilirliği artsın!

Medeni hukuka gelince, Shakespeare'nin 8. sonesinden bir alıntı durumu özetliyor: "*aslı çok, görünüşte tek.*"

⁶⁴ Dorato der ki, bu yüzden "Latin Amerika ülkelerindeki yeniden kanunlaştırma çabalarının on yılı olduğundan dolayı zamanlama mükemmeldi". Daha önceki başarılı çabaların içinde Paraguay (1985), Peru (1984), ve Brezilya'dır (2009). Dorato, yukarıda dipnot 2, sf. 604. Arjantin, medeni kanununda reform yapmak istediğinde, geçen tasarı "önemli ölçüde Quebec Medeni Kanunu'ndan etkilennmiş bir tasarıydı", "son zamanlarda çıkarılan, açıkça yazılan ve medeni hukukla ortak hukuk arasında kusursuz bir karışım (gibi düşünülüyordu)". Yine de Tasarı, hiçbir zaman yürürlüğe girmedi ve Arjantin, hala Louisiana Medeni Kanunu'ndan etkilennmiş olan 1871 Kanunu'nu kullanmaktadır. Aynı eser sf. 603-604.

⁶⁵ Bkz. aynı eser, sf. 594.

KAYNAKÇA

- Alain Levasseur & Vincenc Feliu, *The English Fox In The Louisiana Civil Law Chausse-Trappe: Civil Law Concepts In The English Language; Comparativists Beware*, **69 La.L.Rev**, 2009.
- Alan Watson, **Legal Transplants: An Approach To Comparative Law**, 1974.
- Bernhard Grossfeld, **The Strength And Weakness Of Comparative Law** (Çev. Tony Weir), 1990.
- C. J. W. Baaij (Ed), **The Role Of Legal Translation In Legal Harmonization**, 2012.
- Ejan Mackaay, “*La Traduction Du Nouveau Code Civil Néerlandais En Anglais Et En Français*”, In **Jean-Claude Gemar, & Nicholas Kasirer (Eds) Jurilinguistique: Entre Langues Et Droits - Jurilinguistics: Between Law And Language**, 2005.
- Erhan Adal, **Fundamentals Of Turkish Private Law**, Gözden Geçirilmiş. 5. bs., 1998.
- Ernest Hirsch, *Yasama Ile Öğreti Ve Yargı Arasındaki Karşılıklı Bağlılık* (Reciprocal Ties Between Legislation, Education And The Judiciary) In **50. Yıl Armağanı: Cumhuriyet Döneminde Hukuk**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi No: 1888/421, 1973.
- Esin Örüçü, *A Synthetic And Hyphenated Legal System: The Turkish Experience* **1:2 The Journal Of Comparative Law**, 2006.
- Esin Örüçü, *Interpretation Of Multilingual Texts In The Uk*, Vol 10.3, **Electronic Journal Of Comparative Law**, Aralık 2006. (<http://Www.Ejcl.Org/103/Art103-9.Pdf>).
- Esin Örüçü, *The Infusion Of The Diffused: Four Circles Of Diffusion Infusing The Turkish Legal System*, In **Sue Farran Et Al (Eds) Diffusion Of Law: The Movement Of Law And Norms Around The World**, Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers., 2015.
- Eva Hoffman, **Lost In Translation: A Life In A New Language**, 1991, 2008.
- Franklin R Capistrano, *Mistakes And Inaccuracies In Fisher’s Translation Of The Spanish Civil Code*, **9 Philippine L. J.**, 1929.
- Geoffrey Lewis, **Turkish Grammar**, 1967.
- Geoffrey Lewis, **The Turkish Language Reform: A Catastrophic Success**, 1999.
- Gerard-Rene De Groot, *Legal Translation*, In **Jan Smits (Ed) Elgar Encyclopedia Of Comparative Law**, 2. bs., 2012.
- Gianmaria Ajani, *The Role Of Comparative Law In The Adoption Of New Codifications* In **Italian National Reports To The Xvth International Congress Of Comparative Law**, 1998.
- Horst Widmann, *Exil Und Bildungshilfe: Die Deutschsprachige Akademische Emigration In Die Turkei Nach 1933 Mit Einer Bio-Bibliographie Der Emigrierten Hochschullehrer In Anhang*, 1973.
- James Etienne Viator, **60 Loyola Law Journal**, 2014.
- Jimena Andina Dorato, *A Jurilinguistic Study Of The Trilingual Civil Code Of Quebec*, **4 Journal Of Civil Law Studies**, 2011.
- Johan Steyn, *Interpretation: Legal Texts And Their Landscape*, In **Basil S. Markesinis (Ed) The Clifford Chance Millennium Lectures; The Coming Together Of The Common Law And The Civil Law**, **79-90**, 2000.
- Martin Weston, *Technical And Practical Approaches To Translation*, In **An English Reader’s Guide To The French Legal System**, Berg: Oxford, 1991.
- Mathias Reimann, Reinhard Zimmermann (Eds), **The Oxford Handbook Of Comparative Law**, 2006.

- Michele Graziadei, *Comparative Law As The Study Of Transplants And Receptions* In **Mathias Reimann And Reinhard Zimmermann (Eds) The Oxford Handbook Of Comparative Law**, 2006.
- Pacifico Agabin, *Philippines: The Twentieth Century As The Common Law's Century*, Aynı Eserde, in **Sue Farran, Esin Orucu & Sean Patrick Donlan (Eds), A Study Of Mixed Legal Systems: Endangered, Entrenched Or Blended**, Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers, 2014.
- Paul Varul & Heiki Pisuke, *Louisiana's Contribution To The Estonian Civil Code*, **73 Tulane Law Review**, 1999.
- Pierre Legrand, *The Impossibility Of Legal Transplants*, **(4) Maastricht Journal Of Comparative And European Law 111**, 1997.
- Rolf Knutel, *Influence Of The Louisiana Civil Code In Latin America*, **70 Tulane Law Review**, 1996.
- Shael Herman, 'Louisiana's Contribution To The 1852 Projet Of The Spanish Civil Code', **42 La.L.Rev**, 1982.
- Sue Farran, Esin Orucu & Sean Patrick Donlan (Eds), **A Study Of Mixed Legal Systems: Endangered, Entrenched Or Blended**, Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers, 2014.
- Ugo Mattei, Tlemm Ruskola, & Antonio Gidi, **Schlesinger's Comparative Law: Cases-Texts-Materials**, 7. bs., 2009.
- Vernon Plamer, *Revision Of The Code Or Regression To A Digest? A Rejoinder To Professor Cueto-Rua* **64 Tulane Law Review**, 1989.
- Vernon Palmer, *The Death Of A Code - The Birth Of A Digest*, **63 Tulane Law Review**, 1988.
- Vicenc Felliü, Dennis Kim-Prieto & Teresa M Miguel, *A Closer Look: A Symposium Among Legal Historian And Law Librarians To Uncover The Spanish Roots Of The Louisiana Civil Law*, **28. International Journal Of Legal Information**, 2011.

İSTANBUL
UNIVERSITY
P R E S S

İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi

RESEARCH ARTICLE

One Into Three: Spreading The Word Three Into One: Creating A Civil Law System *

Esin Örucü¹

Abstract

1. Introduction 2. General Concerns Related to Code Translations 3. Three Into One: The Turkish Case 4. One Into Three: The Louisiana Code 5. Rounding Up

Keywords

Multilingual Legal Translations • Code Translations • Enhancing Visibility • Neutral Legal Language • Transposition • Literal Translation

* Bu makale 2015'te Louisiana State University'de 38. John H, Tucker yıllık tebliği olarak verilmiştir. Journal of Civil Law Studies Vol.8 No 2 2015'te yayınlanmıştır (8 J.Civ.L.Stud. (2015)).

This lecture was delivered at the 38th John H. Tucker, Jr. Lecture in Civil Law (2015) at the LSU Law Center. The part of this lecture on Turkey can be found, though in a different version, in 6 J.Civ.L.Stud (2013) 445-473, *A Legal System Based on Translation: The Turkish Experience*. Available also at: <http://digitalcommons.law.lsu.edu/jcls/vol6/iss2/2>.

Professor Emerita of Comparative Law and Honorary Senior Research Fellow University of Glasgow and Professor Emerita of Comparative Law Erasmus University, Rotterdam, Dr.h.c. (Uppsala) esin.orucu@glasgow.ac.uk

¹ **Correspondence to:** Esin Örucü (Professor), Glasgow University, Faculty of Law, Glasgow-Scotland, E-mail: esin.orucu@glasgow.ac.uk ORCID: 0000-0002-1425-2407

1. INTRODUCTON

“being many, seemingly one”

from Shakespeare, Sonnet 8

It is a great honour and privilege for me to have been invited to deliver the 38th Tucker Lecture here in the elegant surroundings of the Paul Hebert Law Centre. It is also a great pleasure. The pleasure is enhanced by the fact that the Lecture falls on St Patrick’s Day, and more important, that it marks the fiftieth anniversary of the Centre of Civil Law Studies now directed by my dear friend Professor Olivier Moreteau whose hospitality I am enjoying. Thus I hope you will find it appropriate that my talk is on spreading the word and also creating a civil law system.

Let me first clarify the title of this lecture: The first part of the title refers to the Louisiana experience, which I will consider later in this talk. I call this “one into three”, since the now monolingual Louisiana Civil Code is being translated into French and Spanish, which I define as “spreading the word”. The Louisiana Civil Code Translation Project Conference in 2014 called this expansion, “enhancing visibility”. Louisiana is not alone in this, however. A well-known instance of this kind of enhancement, though for a different purpose, is the monolingual Dutch Civil Code being converted, by translation, into a trilingual Code (Dutch, French and English), that is, another “one into three”.¹ There is also the instance of the translation of the bilingual Quebec Code (originally in French and English) into Spanish, thus creating yet another trilingual Code, rivalling the Louisiana one, however, this time “two into three”.² Then, though not recent, there is the Fisher’s translation of the Civil Code of Philippines from Spanish into English, “one into two”.³ Other instances might come to mind.

The second part of the title refers to the Turkish experience. Before considering the Louisiana case, I will deal with the translation into Turkish from the already trilingual Swiss Civil Code (in French, German and Italian), seemingly a “three into one” case. I define this as “creating a civil law system”. If all the three versions of the Swiss Code were looked into by the Turkish translators – as should have been the case - it could truly have been “three into one”. Unfortunately, the Turkish translators used only the French version of the Swiss Civil Code. Furthermore, had the Swiss themselves been involved in translating their Civil Code into Turkish, then the title of this lecture would have been “One into Three – Three into Four”! In fact, the Swiss did produce an official English version of their Code (three into four – a quatrolingual

¹ For this see Ejan Mackaay, *La traduction du nouveau Code civil néerlandais en anglais et en français*, in JEAN-CLAUDE GEMAR, & NICHOLAS KASIRER (eds) *JURILINGUISTIQUE: ENTRE LANGUES ET DROITS - JURILINGUISTICS: BETWEEN LAW AND LANGUAGE* (2005), 537.

² See Jimena Andina Dorato, *A jurilinguistic Study of the trilingual Civil Code of Quebec* 4 *JOURNAL OF CIVIL LAW STUDIES*, 591-630 (2011).

³ For this see Franklin R Capistrano, *Mistakes and Inaccuracies in Fisher’s Translation of the Spanish Civil Code* 9 *PHILIPPINE L. J.* 89-141 (1929).

Code), though English is not regarded as the fourth official language. Its use is mainly in commercial law and international arbitration cases.

The crucial role of translation in multilingual law-making should alert us to problems to be encountered in developing not a single but a multilingual legal language through the example of European Union harmonization. This is also worth noting for more lessons to be learnt, although I will not be dealing with these issues in this lecture.⁴ For me as a comparatist however, the connection to comparative law becomes more than evident in all the works above.

Also, what I will not be doing here is looking at deeper and contentious questions such as, “if law lives in and through language, what happens to it when it is transferred into another language?”⁵ If the structure of a language influences, or even determines, the mode and content of thought, might it not be that any language can only express certain thoughts, and that these thoughts differ from culture to culture? There are also other questions to be studied by jurilinguists, such as “how strong is the link between the law or a legal system and the language of its statutes?” And “is a ‘neutral legal language’ possible or even necessary?”⁶ I leave the discussion of these questions to others, linguists, sociologist and anthropologists, who would be in a better position than I am to tackle these issues.

Now, I would like to start this lecture by looking briefly at some general concerns related to code translations, such as language, culture, transpositions, neologisms, equivalence and mistranslations.

2. GENERAL CONCERNS RELATED TO CODE TRANSLATIONS

Intra-linguistic translations deal with two languages: a source language and a target language, although, legal language may be regarded as having a system-specific nature. However, when culture-specific institutions, procedures or official bodies are involved one would obviously expect problems. Because no two languages are sufficiently similar as to be considered to represent precisely the same social reality, the untranslatable can be transcribed or explained in such cases. In legal systems that portray socio-cultural and legal-cultural affinity, the “legal register” may have become naturalized as a result of “sufficient similarity”.⁷ When it is a case of impossibility of translation, translator’s notes may be required. This method however, could not easily

⁴ C J W BAAIJ (ed) THE ROLE OF LEGAL TRANSLATION IN LEGAL HARMONIZATION (2012).

⁵ BERNHARD GROSSFELD, THE STRENGTH AND WEAKNESS OF COMPARATIVE LAW (trans. Tony Weir, 1990) at 101.

⁶ Dorato, supra note 2 at 618.

⁷ To translate technical words used by lawyers in France, in Germany or elsewhere on the European continent into Turkish, the case I will deal with below, would have been in many cases a near impossible task. The best approach may have been to keep the original word and provide an explanation as suggested by Martin Weston, though in the context of a code translation this may not be appropriate. See MARTIN WESTON, TECHNICAL AND PRACTICAL APPROACHES TO TRANSLATION, in AN ENGLISH READER’S GUIDE TO THE FRENCH LEGAL SYSTEM (Berg: Oxford, 1991), 9-42.

be considered with ease when translating Codes, where there are mostly instances of word-for-word translation and occasionally of neologism. Code translations are particularly difficult, are full of hazards and create specific problems, and resorting to the original text might become necessary for accurate results. Different to the translation of the Quebec Civil Code into Spanish, the Turkish translators for instance, did not indicate “with a dagger symbol and notes ‘infelicities in language’ with an asterisk”,⁸ thus outlining difficult or controversial choices in translation. In fact, in the Turkish case, there are no translators’ notes as is the case in the Quebec Code translation into Spanish, but following each article in the Turkish Civil Code the number of the corresponding Swiss article appears, with the aim that scholars and judges may like to consult the original text, if they so wish.

“An alternative way of dealing with culture-specific terms, when translation in the narrower sense is not possible”,⁹ is transcription or borrowing, which is not translation. It may be assumed that between European languages, such as English, French and Spanish, the difficulties may be less pronounced than between European languages and a non-European language such as Turkish, which I will deal with below. This is related to the presence or absence of common cultural denominators.¹⁰

It is true that the word is an essential vehicle of cultural influence and the language of a particular society is an integral part of its culture, yet, cultures are not necessarily coterminous with languages. Because the lexical distinctions drawn by each language reflect the culturally important institutions and activities of that society, in the process of legal translation, what is generally sought is functional equivalents. It can also be assumed that there is much “cultural overlap”. A greater or lesser degree of equivalence can be found in the “application” of the word, though there may be no synonymy between words of different languages. The general assumption is that exact equivalence cannot be obtained and that validity can be achieved only through control of factors that affect equivalence. Martin Weston – a one time translator in the Secretariat of the Council of Europe in Strasbourg and Senior Translator in the Registry of the European Court of Human Rights - suggests five possible options open to translators facing culture-bound source language: use of a target language expression denoting the nearest equivalent concept (functional equivalence); word-for-word translation, making adjustments of syntax and function words if necessary; borrowing of the foreign expression, adding a target language explanation if the concept is unlikely to be familiar to the target language readership; creation of a neologism in the form of a

⁸ See Dorato, *supra* note 2 at 595.

⁹ Weston *supra* note 7 at 30.

¹⁰ See for the problem of seemingly similar words with different connotations between French and English, Vivian Grosswald Curran, *Comparative Law and Language* in MATHIAS REIMANN AND REINHARD ZIMMERMANN (eds) THE OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE LAW (2006) 675-707 at 678 and UGO MATTEI, TLEMN RUSKOLA, & ANTONIO GIDI, SCHLESINGER’S COMPARATIVE LAW: CASES-TEXTS-MATERIALS, (7th ed 2009) at 154-162. The same problem exists between Dutch and German, and even Austrian and German.

literal translation, a naturalization or a wholly non-formal translation; or lastly, use of an existing naturalization.¹¹

Creating neologisms is a subsidiary solution and a last resort in any translation activity in law. Necessity must be the mandatory test. As Weston says, “it is no business of the translator’s to create a new word or expression if the source language expression can be adequately and conveniently translated by one of the methods already described”.¹² It is possible to combine old words to form new compounds or phrases. It must also be kept in mind that all neologisms created must satisfy the requirements of conformity with regular target language grammatical, morphological and phonological patterns. What are needed are naturalness as well as economy and succinctness.

Loanwords, recognizable from the language of origin, borrowed from other languages, may be regarded in the receiving system as indications of cultural transformation and therefore less desirable. Preserving the source term can be an option when languages are related. Yet, as underlined by Rene de Groot, “using an untranslated term from the source language in the target language must be avoided in particular where there is little or no etymological correspondence between the two languages”.¹³

In his work, de Groot gives the example of mortgage, illustrating the translation of the Spanish word *hipoteca* into English as *hypothec*, rather than *mortgage*. He asks the question: “Would this term not look very odd to an English reader of the target text if no explanation is provided?”¹⁴ Obviously, the word *hypothec* would work well with Scottish or Louisiana audiences!

Reading is related to *conceptual content*, and it is often impossible to give the meaning of a word without *putting it in context*. A word-for-word translation, that is *literal translation* (formal lexical equivalence), can be criticized in this regard. If there are source language expressions that defy translation in the narrow sense, then literal translation makes no sense. In such a case, transcribing or paraphrasing (glossing) can be recommended. The source language term will be given in italics or between inverted commas and followed in brackets by the target language gloss. Although this may be a workable method in general, one cannot clarify the original term in a code by adding a literal translation in parentheses. Although, Jamima Andino Dorato suggests that ‘where translation is found to be impossible, a note is evidently necessary’ and in fact, there are seventy-eight translator’s notes in the Spanish version of the Quebec Civil Code.¹⁵

¹¹ Weston, *supra* note 7, at 19-21 and 31.

¹² *id* at 28.

¹³ Gerard-Rene de Groot, *Legal Translation*, in JAN SMITS (ed) ELGAR ENCYCLOPEDIA OF COMPARATIVE LAW, (2nd ed. 2012) 538-554 at 541.

¹⁴ *Ibid*, at 544.

¹⁵ See Dorato *supra* note 2, 613.

Because “sentences are unlimited in their variety of the arrangement of words”,¹⁶ and because language is connected to context, and because in the context of statutory interpretation, the instrument is considered “an always speaking statute”¹⁷ and the words are given their “natural and ordinary meanings” that reflect the “common sense” proposition, it seems difficult “to accept easily that people have made linguistic mistakes in formal documents”.¹⁸ This however, may not always be true, as for example, seen in the Turkish translations.

Roman law terms may also be attractive as neologisms, since one can assume that lawyers have knowledge of Latin. Latin phrases such as *lis alibi pendens*, *forum non conveniens*, *ejusdem generis*, *negotiorum gestio*, *status de manerio*, *sine die*, *sic utere tuo ut alienum non laedas* can be retained in Latin. However, the target audience is not necessarily only lawyers, so care has to be taken.

As to ambiguity, the double meaning with doubt and uncertainty: *patent ambiguity* is obvious on the face of the instrument; *latent ambiguity* becomes apparent only when the surrounding circumstances are known. To resolve ambiguity extrinsic evidence is admissible to enable the court to ascertain the meaning. Ambiguities in the meaning of the translated codes or other legislation are resolved by recourse to rules of construction and interpretation and, more important, resort to the original texts.

Finally, although inadequate for dealing with linguistic comparability, using *back translation*, a simple technique, may help in writing multilingual texts. Rather than offering solutions however, it would serve as a detector of problems. A comparison of the two or more texts can show the sources of difficulty and inconsistency. Yet, an item in the source language may give rise to more than one version in a target language and re-translation may create multiple source language versions.

3. THREE INTO ONE: THE TURKISH CASE

I would now like to move onto illustrating some of the above issues through the experience of Turkey with her process of total and global modernization, westernization, secularization, democratization and constitutionalism.

Let me tell you about the Turkish experience of creating a civil law system, and thereby a new identity for the populace.¹⁹

¹⁶ Johan Steyn, *Interpretation: Legal Texts and their Landscape*, in BASIL S. MARKESINIS (ed) THE CLIFFORD CHANCE MILLENNIUM LECTURES; THE COMING TOGETHER OF THE COMMON LAW AND THE CIVIL LAW, 79-90 at 81 (2000); Esin Örücü, *Interpretation of Multilingual Texts in the UK*, vol 10.3 ELECTRONIC JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, (December 2006), <<http://www.ejcl.org/103/art103-9.pdf>>

¹⁷ *id* at 90.

¹⁸ *id*.

¹⁹ The birth of this identity was also supported by the social reforms introduced by the eight reform laws (*Inkılâp Kanunları*), establishing secular education and civil marriage, adopting the Latin alphabet and the international numerals, introducing the hat, closing the dervish convents, abolishing certain titles, and prohibiting the wearing of certain garments. These reform laws are still protected by Art 174 of the 1982 Constitution.

The Turkish Republic was founded in 1923, following the collapse of the Ottoman Empire. The Ottoman state already had a mixed legal system from 1839 onwards, with Islamic law and French law constituting the legal framework. Personal laws applied on the basis of religions of the various communities forming a kind of legal pluralism. However, the Republic's vision of total modernization, westernization and secularization led to reform efforts that rested solely on import from major continental jurisdictions both as to form and content. French administrative law was already put in place during the time of the Ottoman Empire. The borrowed codes now were the 1926 Civil Code and Code of Obligations from Switzerland, the 1926 Commercial Code from Germany, the 1926 Criminal Code from Italy, the 1927 Code of Civil Procedure from Switzerland and the 1929 Code of Criminal Procedure from Germany. Thus, from 1926 to 1930, within a span of five years a civilian legal system was created. This meant that the legal framework was synthetically constructed through voluntary and imposed receptions, imitations, adaptations and adjustments. As a result, an *eclectic* and *synthetic* legal system was born, directly borrowed and translated from, and significantly replicating, foreign civilian models.²⁰ Such large-scale borrowings transformed the mixed legal system into a civilian system, thus promoting the civil law in Turkish. However, law was being infused from societies and laws socio- and legal-culturally diverse from her own.

At times the choice of system to borrow from was driven by the perceived *prestige* of the model, and at other times by *efficiency*. Sometimes *chance* or *historical accident* played a role. The fact that a number of different models were chosen, except on the whole, the civilian tradition, might have given the borrowings "cultural legitimacy".²¹

For my purposes here, I will only deal with the Civil Code. To achieve the aim of the vision and for the modernization of the civil law, the Swiss Civil Code was chosen. This Code was preferred over the French or the German ones because it was regarded as adapted to the multitude of cantonal customs; it did not use a technical language and therefore would be more easily translatable; it was set out as briefly as possible; it avoided judicial conceptualism; it favoured democratic equality by allowing freedom of contract, freedom of testation, equal rights in intestacy and equality of the sexes. Added to these reasons was also the fact that certain leading personalities in the Turkish legal world, such as the then Minister of Justice, were educated in Switzerland.²²

The task of translating the trilingual Swiss Civil Code from its French version was given to a commission of twenty-six members. A number of special commissions

²⁰ Esin Örüçü *A Synthetic and Hyphenated Legal System: The Turkish Experience* 1:2 THE JOURNAL OF COMPARATIVE LAW, 261-281 (2006).

²¹ Gianmaria Ajani, *The Role of Comparative Law in the Adoption of New Codifications* in ITALIAN NATIONAL REPORTS TO THE XVTH INTERNATIONAL CONGRESS OF COMPARATIVE LAW, 65-82 (1998), at 68-69 and 80.

²² See ERHAN ADAL, FUNDAMENTALS OF TURKISH PRIVATE LAW (rev. 5th ed. 1998) at 44, 48.

later translated most of the important commentaries on various branches of law into Turkish. In fact, within the year 1926, Turkish legal experts translated and produced three entirely new codes (Civil, Criminal and Commercial), and more were to follow.²³

As a result of such far reaching translations, there were a number of problems created, the least being that the Turkish translators were not all professional translators but relied upon their knowledge of the specific foreign language necessary for translating a Code: in the case of the Swiss Civil Code for instance, this was French. One feature these translators had in common was skill in French, though their knowledge of legal French differed. Possibly none had any training in legal translation, though they were trained in law. There was a comparable problem in the case of the Quebec Code translation into Spanish. Dorato tells us that “one feature they [translators] all had in common was skill in Spanish, though their knowledge of Latin Spanish differed: only a few of them had studied or practiced law in Spanish speaking countries.” The “translators did not have much experience with respect to Quebec law and its context” either.²⁴

We know that the three authentic versions of the trilingual Swiss Civil Code, German, French and Italian texts, prepared with great care, are all equally authoritative. And yet, there are various discrepancies between the three texts. The French, German and Italian versions of the Swiss Civil Code do not always agree. Since in Switzerland all the versions have equal value, in case of doubt, the judges have to resort to all versions and may have to make a choice between versions while interpreting the law, but not in Turkey. It is not difficult to expect that there were and still are problems created as a result of translations and building a system based on translation. If a faithful translation of the Swiss Civil Code were to be provided, the translators of such a multilingual text should not have ignored the legal authority of each of the languages. Translating a trilingual Code into a fourth language as such creates a serious problem in itself, let alone when only one version is used. As Dorato points out, it is a requirement to get to all the texts (three in our case) and to take them all into account.²⁵ However, she tells us that in the Quebec translation of the code into Spanish, “even if the English version had an important role, the French version seems to have been considered the source text and the English version mostly as a translation of it”, though the translators knew that this was an officially bilingual code.²⁶

Neither did the Turkish translators have a basic knowledge of the legal system of the language they were translating from, which is a prerequisite “to properly

²³ Code of Civil Procedure (1927), Code of Criminal Procedure (1929), Bankruptcy Code (1929) and Maritime Code (1930).

²⁴ See Dorato *supra* note 2, at 606 and at 609.

²⁵ *id* at 602.

²⁶ *Id*, at 611.

translate at a scholarly level”.²⁷ A number of Turkish academics thereafter had most of their training in universities in the countries whence the receptions came. They then undertook the *fitting* of the models to the Turkish situation and the *tuning* of them. In the early years of the Republic language training and translations were extensive. Fortunately for the Turkish legal system, again in the early years of the Republic, as a consequence of a historical accident, Swiss, Austrian and German immigrant academics also contributed to the new legal system. This greatly helped the imported system to take root.²⁸ Professors such as Schwartz, König, Neumark and Hirsch, were given sanctuary in Turkey before the Second World War, and held posts in the Turkish universities of İstanbul and Ankara. The presence of such Professors in Turkey at the time of reception fuelled the spread of civilian legal ideas. Many of their Turkish assistant lecturers later themselves became professors and so helped the “internal diffusion” and subsequent “infusion” of the law.²⁹

A Turkish Civil law, a Turkish Commercial law, a Turkish Criminal law, a Turkish Criminal Procedure, a Turkish Civil Procedure and other laws have developed over the years, slowly diverging from the source-laws. Nonetheless, even today, the higher courts, as the interpreters of the law, at times make use of the models when reaching decisions. They never base a decision solely on the source-law but the foreign models are still seen as aids to further modernization, as stimulus and corrector, aiding interpretation of the translated texts.

I must now mention three specific factors to illustrate the vastness of the task. The first factor is the peculiarity of the Turkish language and its total difference to the source languages: Turkish is a member of the south-western or Oghuz group of the Turkic languages. Other members of the group are the Turkic dialects of the Balkans; Azeri or Azerbaijani, spoken in north-west Iran and Azerbaijan; the Qashqai of south Iran; the Turkmen or Turcoman of Turkmenistan.³⁰

Turks were converted to Islam from the tenth century onwards and adopted the Arabic alphabet. A vast number of Arabic terms related to theology, thought and

²⁷ Mattei et al supra note 10 at 159. In fact again Dorato points out that in the Quebec experience, the translators did not know of “the Quebecer’s perspective”, not having had contact with ‘the Quebec reality’. See Dorato supra note 2, at 605. They “did not have much experience with respect to Quebec law and its context” either. id, at 609.

²⁸ On an extensive history and the importance of this event see, HORST WIDMANN, EXIL UND BILDUNGSHILFE: DIE DEUTSCHSPRACHIGE AKADEMISCHE EMIGRATION IN DIE TURKEI NACH 1933 MIT EINER BIBLIOGRAPHIE DER EMIGRIERTEN HOCHSCHULLEHRER IN ANHANG (1973).

²⁹ See Esin Örtücü, *The Infusion of the Diffused: Four Circles of Diffusion Infusing the Turkish Legal System*, in SUE FARRAN ET AL (eds) DIFFUSION OF LAW: THE MOVEMENT OF LAW AND NORMS AROUND THE WORLD (Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers., 2015).

³⁰ See GEOFFREY LEWIS, TURKISH GRAMMAR (1967) at ix. For those unfamiliar with the Turkish alphabet: it contains the letters ç, ş, ğ, ö, ü and ı (undotted i) both in the lower case and the upper case, in addition to twenty-three letters from the Latin alphabet (i.e. not q, w or x). Most Turkish consonants are pronounced as in English, most of the vowels as in Italian, but there are some variations. The Turkish ö and ü are like the German, or like the vowels in French *peu* and *tu*, dotted Turkish *i* like *i* in ‘sit’, the undotted *i* (ı) something between *i* as in ‘will’ and *u* as in ‘radium’. Among the consonants ç and ş are like *sh* and *ch*, as they are pronounced. *C* is pronounced like the *j* in ‘jet’. The ğ, after *e* and *i* - roughly as *y* in ‘saying’, after *o*, *ö*, *u*, *ö*- roughly as ‘sowing’, after *a* and *ı*, hardly sounded, but has the effect of lengthening the vowel. On the new alphabet see GEOFFREY LEWIS, THE TURKISH LANGUAGE REFORM: A CATASTROPHIC SUCCESS (1999) at 27-39.

civilization entered the language. When the Seljuk dynasty was overrun by Persia in the eleventh century, Persian became the language of Turkish administration and literary culture. As a result, the “educated Turk’s vocabulary” was formed by “thousands of Persian words [which] joined the thousands of Arabic words”.³¹ By the end of the thirteenth century, this hybrid language became the official language of the Ottoman dynasty. The speech of the majority of ordinary Turks, however, was always Turkish.

In 1928, the Arabo-Persian alphabet was replaced by the Latin one, but as a result of the nationalist element in the change, the new letters were not called Latin, but “Turkish”, in contrast to the old Arabic script. Because the Codes had been translated into Ottoman Turkish and promulgated in 1926, and published in the old script, after the change to the new alphabet, they had to be re-written, that is transcribed from the Arabic alphabet to the Latin one. The new versions appeared in 1934.³² Thereafter a substantial language reform movement began. Ottoman Turkish was eliminated and Turkish words replaced Persian and Arabic words. Where none were to be found, they searched for words from other Turkic languages, and even sometimes invented new ones. New words were coined from Turkish roots, or from western words. Inevitably, this movement also impacted the Codes. Although the script was changed and an effort was made to keep the language simple, for a long time, the terminology remained mostly unchanged.

It must be remembered that the existing Ottoman legal language was totally different to the new source languages. French, German and Italian, had no connection with Arabic, Persian and the legal target language Turkish - be it Ottoman Turkish or modern Turkish.

The second factor is that this difference was not only due to the fact that the languages were not related in any way, but also that “most” of the existing legal institutions and mentality from the Ottoman times hailed from Islamic law: a different culture. I say “most” here advisedly, since following the Reformation movement (*Tanzimat*) in 1839, the Ottoman Empire moved, as noted, from being an Islamic State to becoming a mixed legal system, by borrowing a number of Codes from France in order to appease the western powers: in 1850 Commercial Code, in 1861 Commercial Court Procedure, in 1863 Maritime Code (also influenced by the Belgian and the Prussian Codes), and in 1879 Code of Criminal Procedure. These were also translations.

Furthermore, the potential users of the translations, judges and lawyers, were not familiar with the source languages, source culture or the source-laws. Martin Weston observes that, “the fundamental difficulty in translation of any kind is how

³¹ *id* at xx.

³² The texts became in time virtually incomprehensible. However, there was later an edition of the Civil Code, where the 1934 text was on the left hand page and a translation into the Turkish of 1970s on the right. The new 2002 Code is more accessible to lawyers, though not necessarily to laymen.

to overcome conceptual difference”.³³ A concept or institution peculiar to the source-language-culture is said to be “more or less untranslatable”, all else being “more or less translatable”.³⁴ Then the translator can opt for equivalence looking for equivalents in the target language for terms of the source language legal systems.³⁵ As certain terms of art in the source legal traditions did not exist in the Turkish one, this was not possible in all cases in the Turkish situation.

Because legal terminology has system-specificity, equivalents work well when the legal systems concerned are nearly the same or very similar. There are also “vast networks of associations of a word in one language that cannot all be transposed into the other, such that there must be a loss of connotative significance in the process”.³⁶ If one were to go for “functional equivalence”, then, similarly, in the Turkish case, one would also come across problems arising from the above differences while looking for “the nearest situationally equivalent concept”.³⁷ So, “how should translations be elaborated when a legal phenomenon has no exact equivalent in two languages?”³⁸ This has been a significant problem in Turkey.

The third factor to be noted is that the Turkish language is phonetic in the sense that in the system of writing and pronunciation there is a direct correspondence between symbols and sounds. If foreign words are borrowed either in terms of loan-borrowing or calque, they must be converted into Turkish symbols to be pronounced correctly. Previously, the spellings were changed when words were generally borrowed from French, German, Italian and English to fit the phonetic Turkish language. For example, French “station” became “istasyon”, Italian “scala”, “iskele”, German “schlep”, “şilep”, English “steam”, “istim” and so on.³⁹ Today, this does not seem to happen. Not only that, but English seems to have entered the Turkish language at an enormous speed. Geoffrey Lewis calls this “the new yoke”⁴⁰

In spite of the fact that Roman law was taught in Law Faculties in Turkey, jurists in Turkey know no Latin. Therefore, Roman law terms and Latin phrases, which may be attractive as neologisms, could not have been retained in Latin as the basis of the Turkish language is not Latin.

While reminiscing of his years of teaching Commercial Law in Turkey, Professor Ernest Hirsch, one of the foreign professors working in Turkey during the formative

³³ Weston *supra* note 7 at 9. Also see de Groot, *supra* note 14 at 538.

³⁴ Weston *id.*

³⁵ de Groot, *supra* note 14 at 539-540.

³⁶ Curran *supra* note 10 at 679.

³⁷ Weston *supra* note 7 at 21.

³⁸ Curran *supra* note 10 at 678.

³⁹ See for more examples, Lewis (1967) *supra* note 30 at 9.

⁴⁰ Lewis (1999) *supra* note 30 at 133-139.

years of Turkish law,⁴¹ writes that he was not using the Turkish Commercial Code since he knew no Turkish. Rather, he used two unofficial French translations of it, which were not identical. He points out that in the preparation of the Commercial Code (1926/1929) a number of translators used different foreign Codes, not just the German one. The Code was therefore eclectic and in its translation a variety of terminology was used, depending on the translator. He reports that his Turkish colleagues told him jokingly, that, “the Code is a Russian salad in need of mayonnaise to be put on top by you”.⁴² He further admits that since he studied the Code from those inadequate French translations and lectured in German, the lectures then being translated into Turkish, all the lectures were partially ambiguous and partially incomprehensible!

Most of the codes have been updated in our day: the Civil Code in 2002, the Criminal Code in 2005 and the Commercial Code in 2011, but the bases have not changed and they still carry the stamps of the translated laws of the 1920s, though these new codes are not direct translations any more.

4. ONE INTO THREE: THE LOUISIANA CODE

I am aware that I will be partially “taking coal to Newcastle” or more colloquially here, “sand to the beach”, when I talk of the Louisiana experience at Louisiana State University. Be that as it may, let us now turn our gaze to the Louisiana experience. When we look into the history of codification in Louisiana, if the 1769 O’Reilly’s Code⁴³ based on Spanish law transforming Louisiana into a Spanish ultramarine province is left to one side, we see as the first important enactment the 1808 Digest: ‘A Digest of the Civil Laws now in Force in the Territory of Orleans, with Alterations and Amendments Adapted to its Present Form of Government’. This Digest known as the Louisiana Civil Code of 1808⁴⁴ was bilingual, published both in French and English, the English version being a translation from the French original. This is the Code which was revised in 1825, again as a bilingual code, and finally in 1870. As revised and amended, the 1870 Code, now monolingual and only in English, but bilingual in spirit, remained the foundation of Louisiana private law until very recently. Even today, parts of the 1870 Code are deemed applicable.

The 1808 Civil Code or Digest was based on a variety of sources, its model being the preparatory works and the final text of the French Civil Code of 1804, together

⁴¹ Ernest Hirsch, *Yasama ile Öğreti ve Yargı Arasındaki Karşılıklı Bağlılık* (*Reciprocal Ties between Legislation, Education and the Judiciary*) in 50. YIL ARMAĞANI: CUMHURİYET DÖNEMİNDE HUKUK, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi No: 1888/421, 173-189 (1973), at 173.

⁴² *Id* at 176.

⁴³ There are vibrant discussions on whether O’Reilly Code repealed the French law that prevailed in Louisiana then, as French law was still in force at the time of the Purchase (especially between Tucker, Batiza and Pascal). However, there is no published project acknowledging the debt to either of the sources.

⁴⁴ Here too we must say that the discussion as to whether the Code was a Code or a Digest, even for the present one, never went away.

with Roman law, Spanish law and Common law. One might say that Spanish law remained in the blood, though the French model dominated: when there was an obvious difference between Spanish and French laws, the redactors were careful to adopt Spanish solutions.⁴⁵

The 1808 and the 1825 Civil Codes were mainly a blend of two specific sources (French and Spanish) and both Codes appeared in French and English, first drawn up in French and then translated into English. Although both versions had equal status officially, there were a number of errors in the English text. In the event of obscurity, ambiguity, fault or omission, both texts were to be consulted and mutually serve the interpretation of one or the other. This was the case for the 1808 enactment. For the 1825 one, the two texts were printed on facing pages and there were no provisions for the resolution of conflicts between the two texts. Because of the poor quality of the translation, the courts came to the conclusion that the French text was to be controlling. This strengthened the place of French culture in the Louisiana civilian tradition since the legal profession had to be familiar with French legislation, jurisprudence and doctrine.

Although, the 1825 Code followed the French Civil Code closely and the redactors relied heavily on French doctrine and jurisprudence, still the Roman and Spanish sources were there, their basic assumptions and character being retained unless better rules could be found or devised. The redactors also identified their sources for the amendments, deletions and additions. The still bilingual 1825 Code, as an all-inclusive piece of legislation, intended to break with the past. It was not just an amendment of the 1808 Digest. Its article 3521 stated that,

The Spanish, Roman and French laws, which were in force in this State, when Louisiana was ceded to the United States, and the acts of the Legislative Council, of the Legislature of the territory of Orleans and of the Legislature of the State of Louisiana, are hereby repealed in every case, for which it has especially provided in this Code, and that they shall not be invoked as laws, even under the pretence that their provisions are not contrary or repugnant to those of this Code.

Not seeing this to be sufficient in view of the attitude of the Louisiana Supreme Court, in 1828 the Great Repealing Act was passed.

We see that this blend survived in the 1870 Code, though now only in English. This Code was published under the title “The Revised Civil Code of the State of

⁴⁵ See Vicenc Feliu, Dennis Kim-Prieto & Teresa M Miguel, *A Closer Look: A Symposium Among Legal Historian and Law Librarians to Uncover the Spanish Roots of the Louisiana Civil Law* (2011 28 INTERNATIONAL JOURNAL OF LEGAL INFORMATION, 295). The authors consider the debate regarding whether the origin of Louisiana civil law is based in the Spanish or in the French legal tradition which has been ongoing since incorporation into the United States. They propose and demonstrate that the Spanish, not French, civil law had an enormous influence on the creation and evolution of Louisiana civil law and that this legacy resonates today.

Louisiana”. Actually it was substantially the Code of 1825. The revision related to the elimination of certain provisions such as those concerning slavery and incorporation of amendments made with integration of acts passed since 1825. The articles were thus re-numbered. The question then became whether the French text was still to be regarded as the controlling text as and when a conflict occurred between the English and the French versions in the untouched articles of the 1825 Code, now in the 1870 Code. Because the French and Spanish speakers in Louisiana had vastly dwindled, this approach became untenable however. Nevertheless, the 1870 Louisiana Civil Code was both functional and durable.

In the last decades of the twentieth century, countries such as Quebec, the Netherlands, Belgium and France all felt the need to update their codes, as these codes did not anymore reflect or respond to the social needs of the populace. The Louisiana legislature also decided to produce a new code and, similar to the Dutch, chose the method of selective revision of individual titles and chapters. The revision started in 1987 and within ten years most of the Code was completely revised. The present Code (or as some have it, the new Digest⁴⁶) has other sources than the classical French and Spanish, though all in the civilian legal tradition. There are for instance, references to German, Greek, Italian, Quebec, Swiss and even Ethiopian Codes, as pointed out in the comments following the articles of the Code. Thus it does indeed enhance the visibility of the civil law tradition and as such it can be expected to contribute further to the American common law culture in the other American states and the federal law. This can be assessed as promoting the civil law in English.⁴⁷

By translating the Code into French and Spanish, the visibility will be further enhanced.⁴⁸ We know that already the 1825 Louisiana Code has had its impact on a number of Latin American civil codes, such as the Chilean (1855), which influenced later Latin American codifications such as the Ecuador of 1857, Colombia of 1873/1887, El Salvador of 1859, the Brazilian of 1864, and Puerto Rican and the Argentinean ones of 1871.⁴⁹ The Argentinean Code then became a model for others and also influenced the revisions in 1984 of the 1870 Louisiana Code in the area of conventional obligations. The 1825 Louisiana Civil Code served as a natural model for the drafting, style and substance of these Codes in Latin America. According to

⁴⁶ See Vernon Palmer, *The Death of a Code - The Birth of a Digest* (1988) 63 TULANE LAW REVIEW, 221-264; Vernon Plamer, *Revision of the Code or Regression to a Digest? A Rejoinder to Professor Cueto-Rua* (1989) 64 TULANE LAW REVIEW, 177-186, among others.

⁴⁷ However, see, Alain Levasseur & Vincenc Feliu, *The English Fox in the Louisiana Civil law Chausse-Trappe: Civil Law Concepts in the English Language; Comparativists Beware* 69 L.A.L.REV (2009), 715.

⁴⁸ The French translation is well under way. We must remember here that while, obviously, the translation is into standard French, the position of Cojun French, spoken by some in Louisiana, is neglected (See the emphasis in the 1968 CODOFIL Council for the Development of French in Louisiana report, as discussed in 2014 by James Etienne Viator, (2014) 60 LOYOLA LAW JOURNAL, 273.

⁴⁹ See Rolf Knutel, *Influence of the Louisiana Civil Code in Latin America*, (1996) 70 TULANE LAW REVIEW, 1445-1477.

Knutel, ‘the Louisiana Civil Code, animated by the spirit of Roman Law and of civil law, has been “the means of transportation through which, the fruits and results of this legal thinking arrived in the then–modern and young South American states.”⁵⁰ In addition, in the Caribbean Basin, the Civil Code of St Lucia was also impacted by the Louisiana Civil Code.

Even the Spanish Civil Code was influenced by the Preliminary Title of the revised edition of the 1870 Louisiana Code, in the changes introduced into the text of the Spanish Code, which is younger than the 1870 Louisiana one. Thus Louisiana Civil Code provisions were exported into Latin America, back to Spain and Europe in the “Old World”.⁵¹ As Knutel notes:

*The Roman legal institutions, maxims, and solutions to legal problems travel around the world, from Rome to France and Spain; from there to Louisiana; from Louisiana to Latin America; and from Latin America back to Louisiana and back again to Europe. They may change their appearance, but in their substance, they remain Roman.*⁵²

Hopefully, the Louisiana Civil Code will again be a model for Latin American code revision projects, competing with the Quebec Code. In this context, the Spanish version rather than the French should prove to be the more valuable of the two.

In sum, viewed from a historical point of view, today’s translation of the present Louisiana Civil Code into French and Spanish does not come as a surprise. The affinity to both French and Spanish laws has been there from the start. We also have to remember that although the 1808 and 1825 Codes were bilingual, the French text was the controlling text, as it was claimed that the English translation was done in a hurry and was not very accurate. Even after the 1870 Code this discussion did not die away. Again from a historical perspective, today’s translation project signifies Louisiana’s legal and cultural heritage and a return to an original identity that is based on French and Spanish cultures. Though not its overt aim, this “one into three” can therefore also be regarded as a rekindling of the past, a nostalgic move towards a past heritage that might be in the process of being lost.⁵³ Because common law influence expanded, and the 1870 Code faced the danger of becoming just another statute, the new Code and this translation project is also making a statement. Re-asserting the civilian past may be seen as a stamp of identity in a common law surrounding in the

⁵⁰ *ibid.*, at 1467/68. Knutel also asks the question (1451/52), why would the lawmakers of a Code think it would be helpful or appropriate to borrow a foreign code (the LCC) for their work? He gives as reasons, it was relatively easy to gain knowledge; the 1825 LCC was the first civil code of the New World and therefore became a model; and the community played a role in legal development.

⁵¹ *Ibid.*, at 1451 and Shael Herman, ‘Louisiana’s Contribution to the 1852 Project of the Spanish Civil Code’, (1982) 42 LA.L.REV 1509, 1512.

⁵² Knutel, *supra* note 50 at 1474.

⁵³ For elements in mixed legal systems that are endangered, see contributions in SUE FARRAN, ESIN ORUCU & SEAN Patrick DONLAN (EDS), A STUDY OF MIXED LEGAL SYSTEMS: ENDANGERED, ENTRENCHED OR BLENDED (Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers, 2014).

twenty-first century, a century that is today regarded as the century of the common law and of the American kind.⁵⁴

Viewed from a comparatist's point of view, the comparators for Louisiana are the Quebec and the Dutch experiences. For instance, when the trilingual edition of the Civil Code of Quebec came out in 2008, the Spanish version was added to the French and English versions as the third column on the left. The format of three columns side by side was preferred and "the metamorphosis from translation to trilingual Code is also emphasized by the title: 'Codigo Civil de Quebec –Code Civil du Quebec-Civil Code of Quebec'".⁵⁵ This is a Code presented in three languages. Neither is there an indication that the Spanish version lacks authority. Different to the Louisiana and the Dutch Codes which are "one into three" cases, the Quebec Code was a bilingual text being translated into a third language: "two into three". Last but not least, an important question is, "which Spanish or whose Spanish?" When there are regional variants of the language into which a code has to be translated, should one search for or create a neutralized language? In the Quebec experience, although mainly the Argentine version of Spanish was used, Dorato says that "the Spanish 'neutralization' that appeared in the second stage, seems to have been more a search for a neutral Latin-American Spanish than an international Spanish."⁵⁶ Would looking at the Spanish as used in the EU legislative translations have helped?

5. ROUNDING UP

According to Eva Hoffman unless "the entire language" around the word or its audience are transported, distortions occur in translation of even a single word in "transporting human meaning from one culture to another".⁵⁷ Pierre Legrand claims that "legislation cannot make mores".⁵⁸ As seen earlier, the entire Turkish legal system, which is fully functioning, is built on such institutional transfers and translations, with a different and brand new audience and has been keeping lawyers, judges and academics active since 1926.

A great believer in receptions, and therefore - we can infer - translations, as a way forward for legal systems, Alan Watson is of the view that even when misunderstood or even mistranslated, a borrowed institution or concept may solve the problems for the solution of which it was borrowed. He says, "[...] a total mistake as to the meaning of the rules which it is thought are being borrowed need not stop the creation of a new

⁵⁴ See for example, Agabin, Pacifico, *Philippines: The twentieth Century as the Common Law's Century* in *ibid*, 61-87.

⁵⁵ Dorato, *supra* note 2, at 609.

⁵⁶ *Ibid*. at 617.

⁵⁷ EVA HOFFMAN, *LOST IN TRANSLATION: A LIFE IN A NEW LANGUAGE* (1991, 2008), 272-273.

⁵⁸ Pierre Legrand, *The Impossibility of Legal Transplants* (4) MAASTRICHT JOURNAL OF COMPARATIVE AND EUROPEAN LAW 111, (1997), at 119.

doctrine nor prevent it becoming authoritative and important”.⁵⁹ Furthermore, “[...] foreign law can be influential when it is totally misunderstood”.⁶⁰ When one looks at the Turkish experience again, it can be said that Watson’s views can be endorsed.

One thing is certain and that is that the Turkish experience defies the romantic view that there is an indissoluble bond between law, language and culture.⁶¹ This experience therefore, can also be studied as a useful empirical work on the relations between language, culture, translation and comparison, and the value of a Code in more than one language. Is this relationship indeed as profound as is purported?

One crucial question to pose related to all translated codes must be: why translate a code? Aims and reasons vary.

By creating completely new laws, the aim of the Turkish experience was to demolish the foundations of the old legal system. Not only that, but the intention was to regulate, by means of legislation, the relationships of the people, not according to existing customs, usages, and religious mores, but according to what it was thought these relationships ought to be. In fact, to achieve this aim, the received Codes were accompanied by eight radical social reform laws (*İnkılap Kanunları*), establishing secular education and civil marriage, adopting the Latin alphabet and international numerals, introducing the hat, closing the dervish convents, abolishing certain titles and prohibiting the wearing of certain garments. The constitutionality of these laws cannot be challenged even today (Art. 174 of the 1982 Constitution), nor can their amendment be proposed.⁶² The radical reforms in Turkey aimed at the basics: language reform, a new western system of law, a new sense of national identity based on a newly created culture, excluding the unwanted Islamic and Arabic elements of the Ottoman heritage, creating a civil law tradition.

Can it be suggested here that the Turkish Codes, originally all translations from civilian codes, might be vehicles to “spread the word further a-field” as models for the newly emerging Middle East, Turkic and North African countries.

The aims of other experiences are quite different and not as revolutionary or even radical as the Turkish one. The present aim of the Louisiana experience for instance, is not that radical: Enhance visibility and promote the Louisiana civil law, which is in English, mostly to countries in Latin America. Since this new code has its sources in a number of civilian codes, it is a fine example of a synthetic amalgam worth exporting. Time will show its destiny as a trilingual code. The wider impact of the

⁵⁹ ALAN WATSON, *LEGAL TRANSPLANTS: AN APPROACH TO COMPARATIVE LAW*, at 52 (1974).

⁶⁰ *id* at 99.

⁶¹ Discussed by Michele Graziadei, *Comparative Law as the Study of Transplants and Receptions* in MATHIAS REIMANN AND REINHARD ZIMMERMANN (eds) *THE OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE LAW*, 441-475 at 469 (2006). See also Grossfeld, *supra* note 5 at 101; and Dorato, *supra* note 1 at 618.

⁶² However, change is in the air as a new Constitution is being prepared.

more recent codification effort has already been felt in, for instance Estonia, through the help of Professor Yiannopoulos in the production of the Estonian Civil Code, although the direct influence of the Louisiana Civil Code was limited.⁶³

The main aim of the Quebec experience can be compared to the Louisiana one. The Quebec Code is also the main competitor to the Louisiana Civil Code. Already in English and French, its Spanish version may prove useful if the aim is to spread the word and act as a model in Latin America. It is a vehicle for exporting Quebec legal ideas into Spanish-speaking countries.⁶⁴ In the Preface of the Code, a number of aims are stated. The trilingual Code is presented as a tool for legal practice in Quebec as well as having a theoretical use as an asset in comparative law. Another aim, again stated there and more important for our purposes here, is to serve as an inspiration to a number of foreign legislatures.⁶⁵

The aim of the Dutch translations, especially into English, is to enhance its position as a prospective model in the emerging democracies in Eastern Europe and also have an impact on the scholars and politicians in multilingual European Union law making. Dutch not being an international language shared by a large number of nations, and English seemingly becoming the new lingua franca, this prospect has definitely been strengthened by this translation process. It is a true expansion of visibility of a civilian system into the English language and into the common law world, mainly within the context of the European Union.

The aim of the Philippines translation was the preservation of the Spanish civilian heritage in a country where Spanish as an official language has been lost and the impact of American common law has grown exponentially.

Obviously, the Turkish experience is not similar to the others such as Louisiana, Quebec or the Dutch also in another way, in that here it is the recipient that translated someone else's codes and not the Swiss, Germans and Italians that translated their own codes into Turkish.

The final words must be that the most important factor in all these projects is the human factor. Through creative interpretation, mistakes and inaccuracies in translation (unless they are there on purpose) can be either eliminated over time with minor corrections or give a different direction to the law compared to the source-laws.

⁶³ See, Paul Varul & Heiki Pisuke, *Louisiana's Contribution to the Estonian Civil Code* (1999) 73 TULANE LAW REVIEW, 1027-1031. Since parts of the LCC, specifically on Property law (arts 1994-1999) impacted the ECC, can we then say that LCC was partly translated into Estonian?

⁶⁴ Dorato says, for this 'the timing was excellent since this was a decade of re-codification efforts in Latin American countries.' Previous successful efforts include Paraguay (1985), Peru (1984) and Brazil (2009). Dorato, *supra* note 2, at 604. When Argentina wanted to reform its Civil Code, the bill that was passed was to "a significant extent inspired by the Civil Code of Quebec", "recently enacted, clearly written and [considered] an excellent infusion between civil law and common law". The Bill never came into force however, and Argentina still has its 1871 Code, impacted by the LCC. *id* at 603-604.

⁶⁵ See *ibid*, at 594.

For this, an active judiciary and creative academics are needed. Louisiana definitely has them in abundance. The hope is that they will continue to enthuse those in other jurisdictions and also help in training multilingual jurists.

May the word be spread and visibility enhanced to the glory of the Louisiana mixed legal system.

As to the civil law, a quote from Shakespeare Sonnet 8 sums it up: “*being many, seemingly one*”.

BIBLIOGRAPHY

- Alain Levasseur & Vincenc Feliu, *The English Fox In The Louisiana Civil Law Chausse-Trappe: Civil Law Concepts In The English Language; Comparativists Beware*, **69 La.L.Rev**, 2009.
- Alan Watson, **Legal Transplants: An Approach To Comparative Law**, 1974.
- Bernhard Grossfeld, **The Strength And Weakness Of Comparative Law** (Çev. Tony Weir), 1990.
- C. J. W. Baaij (Ed), **The Role Of Legal Translation In Legal Harmonization**, 2012.
- Ejan Mackaay, “*La Traduction Du Nouveau Code Civil Néerlandais En Anglais Et En Français*”, In **Jean-Claude Gemar, & Nicholas Kasirer (Eds) Jurilinguistique: Entre Langues Et Droits - Jurilinguistics: Between Law And Language**, 2005.
- Erhan Adal, **Fundamentals Of Turkish Private Law**, Gözden Geçirilmiş. 5. bs., 1998.
- Ernest Hirsch, *Yasama Ile Öğreti Ve Yargı Arasındaki Karşılıklı Bağlılık (Reciprocal Ties Between Legislation, Education And The Judiciary)* In **50. Yıl Armağanı: Cumhuriyet Döneminde Hukuk**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi No: 1888/421, 1973.
- Esin Örucü, *A Synthetic And Hyphenated Legal System: The Turkish Experience* **1:2 The Journal Of Comparative Law**, 2006.
- Esin Örucü, *Interpretation Of Multilingual Texts In The Uk*, Vol 10.3, **Electronic Journal Of Comparative Law**, Aralık 2006. (<http://Www.Ejcl.Org/103/Art103-9.Pdf>).
- Esin Örucü, *The Infusion Of The Diffused: Four Circles Of Diffusion Infusing The Turkish Legal System*, In **Sue Farran Et Al (Eds) Diffusion Of Law: The Movement Of Law And Norms Around The World**, Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers., 2015.
- Eva Hoffman, **Lost In Translation: A Life In A New Language**, 1991, 2008.
- Franklin R Capistrano, *Mistakes And Inaccuracies In Fisher’s Translation Of The Spanish Civil Code*, **9 Philippine L. J.**, 1929.
- Geoffrey Lewis, **Turkish Grammar**, 1967.
- Geoffrey Lewis, **The Turkish Language Reform: A Catastrophic Success**, 1999.
- Gerard-Rene De Groot, *Legal Translation*, In **Jan Smits (Ed) Elgar Encyclopedia Of Comparative Law**, 2. bs., 2012.
- Gianmaria Ajani, *The Role Of Comparative Law In The Adoption Of New Codifications* In **Italian National Reports To The Xvth International Congress Of Comparative Law**, 1998.
- Horst Widmann, *Exil Und Bildungshilfe: Die Deutschsprachige Akademische Emigration In Die Turkei Nach 1933 Mit Einer Bio-Bibliographie Der Emigrierten Hochschullehrer In Anhang*, 1973.
- James Etienne Viator, **60 Loyola Law Journal**, 2014.

- Jimena Andina Dorato, *A Jurilinguistic Study Of The Trilingual Civil Code Of Quebec*, **4 Journal Of Civil Law Studies**, 2011.
- Johan Steyn, *Interpretation: Legal Texts And Their Landscape*, In **Basil S. Markesinis (Ed) The Clifford Chance Millennium Lectures; The Coming Together Of The Common Law And The Civil Law**, 79-90, 2000.
- Martin Weston, *Technical And Practical Approaches To Translation*, In **An English Reader's Guide To The French Legal System**, Berg: Oxford, 1991.
- Mathias Reimann, Reinhard Zimmermann (Eds), **The Oxford Handbook Of Comparative Law**, 2006.
- Michele Graziadei, *Comparative Law As The Study Of Transplants And Receptions* In **Mathias Reimann And Reinhard Zimmermann (Eds) The Oxford Handbook Of Comparative Law**, 2006.
- Pacifico Agabin, *Philippines: The Twentieth Century As The Common Law's Century*, Aynı Eserde, in **Sue Farran, Esin Orucu & Sean Patrick Donlan (Eds), A Study Of Mixed Legal Systems: Endangered, Entrenched Or Blended**, Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers, 2014.
- Paul Varul & Heiki Pisuke, *Louisiana's Contribution To The Estonian Civil Code*, **73 Tulane Law Review**, 1999.
- Pierre Legrand, *The Impossibility Of Legal Transplants*, **(4) Maastricht Journal Of Comparative And European Law 111**, 1997.
- Rolf Knutel, *Influence Of The Louisiana Civil Code In Latin America*, **70 Tulane Law Review**, 1996.
- Shael Herman, *'Louisiana's Contribution To The 1852 Project Of The Spanish Civil Code'*, **42 La.L.Rev**, 1982.
- Sue Farran, Esin Orucu & Sean Patrick Donlan (Eds), **A Study Of Mixed Legal Systems: Endangered, Entrenched Or Blended**, Juris Diversitas Series, Ashgate Publishers, 2014.
- Ugo Mattei, Tlemn Ruskola, & Antonio Gidi, **Schlesinger's Comparative Law: Cases-Texts-Materials**, 7. bs., 2009.
- Vernon Plamer, *Revision Of The Code Or Regression To A Digest? A Rejoinder To Professor Cueto-Rua* **64 Tulane Law Review**, 1989.
- Vernon Palmer, *The Death Of A Code - The Birth Of A Digest*, **63 Tulane Law Review**, 1988.
- Vicenc Felliú, Dennis Kim-Prieto & Teresa M Miguel, *A Closer Look: A Symposium Among Legal Historians And Law Librarians To Uncover The Spanish Roots Of The Louisiana Civil Law*, **28. International Journal Of Legal Information**, 2011.

